

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ



Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΟΜΙΛΕΙ ΕΝΑΣ ΕΘΝΟΛΟΓΟΣ (Συνέντευξις τοῦ Chr. Chabanis μὲ τὸν ἔθνολόγο Jacques Soustelle)	193
Η ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ (Δημ. Ν. Παπουτσιδάκη)	197
ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΝΕΟ: Ο ΥΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΟΥ (Α. Α. Α.)	204
LOUIS DE BROGLIE (Μ. Κ.)	208
ΕΝΑ ΖΕΣΤΟ ΒΡΑΔΥ ΣΤΟΝ ΠΑΓΩΜΕΝΟ ΒΟΡΡΑ (Νικ. Γαλέττα)	210
ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (Ι. Γ. Α.)	216
ΚΑΙΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ	218
ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Π. Κλωνάρη)	220
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	224

ΕΤΟΣ 50όν ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1987 ΑΡΙΘ. 483

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ

Είναι ένα σύγχρονο βοήθημα για τους γονείς, εκπαιδευτικούς, οδηγητάς τῆς νεότητος καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐφήβους μας.

Τὸ ἔργο περιλαμβάνει σὲ τρίτη ἔκδοσι ἐκσυγχρονισμένη τὶς μελέτες:

ΤΟΜΟΣ Α΄.

1. Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
2. Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ
3. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
4. ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄.

1. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ
2. Η ΥΓΕΙΑ, Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ
3. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ
4. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Στὴν ἐποχὴ μας οἱ ἀπαιτήσεις γιὰ τὴν ὀρθὴν ἐπίλυσι τῶν ψυχολογικῶν προβλημάτων τῆς νεολαίας μας ἀυξάνουν συνεχῶς καὶ καθίσταται ἀναγκαία ἡ σπουδὴ γιὰ μίαν οὐσιαστικὴ καὶ ἀληθινὴ βοήθεια.

Αὐτὴ τὴν ἀνάγκη ζητεῖ νὰ καλύψῃ τὸ ἀνωτέρω δίτομον ἔργο.

Πωλοῦνται σὲ ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα τοῦ Κέντρου καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν. Κεντρικὴ διάθεσις τόμων καὶ παραγγελίης:

Γραφεῖα Περιοδικοῦ «Ἀκτίνες», Καρύτση 14

105 61 Ἀθῆναι — Τηλ. 3235023

ΑΚΤΙΝΕΣ

Έτος 50όν ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1987 'Αριθ. 483

ΟΜΙΛΕΙ ΕΝΑΣ ΕΘΝΟΛΟΓΟΣ

Συνέντευξη του Christian Chabanis με τον εθνολόγο Jacques Soustelle

Σ' αυτή τη συνομιλία με τον Jacques Soustelle δεν θέλησα να ρωτήσω τον πολιτικό, αλλά μόνο τον εθνολόγο, διάσημο από τις έρευνές του στους αυτόχθονες πολιτισμούς του Μεξικού. Όχι ότι ο Soustelle πολιτικός μου φαίνεται χωρίς ενδιαφέρον, αντίθετα θαύμασα το κουράγιο του σε ώρισμένες δύσκολες στιγμές της πολιτικής ζωής της Γαλλίας, το θάρρος ενός ανθρώπου της πρώτης γραμμής, ενός ύπουργου εν ενεργεία, ενός οικείου του στρατηγού Ντέ Γκώλ, ικανού να κρατήσει τις απόστάσεις του όχι από το κόμμα των άλλων, πράγμα που είναι εύκολο και συνηθισμένο, αλλά από το ίδιο του το κόμμα.

Αυτό το θάρρος, αυτή η χρηστότης και ακόμη μία μεγάλη προσοχή για τον άλλο που δεν είναι τόσο συνηθισμένη στους πολιτικούς κύκλους για να μην την αναφέρωμε, βρίσκουν πράγματι την πηγή τους σε μία αυθεντική χριστιανική πίστη που πολλοί αγνοούσαν. Άλλα επειδή η έπιστήμη του τον προσκαλεί να κυττάζει διαρκώς πέρα από τα δικά μας σύνορα, χώρου και χρόνου, επειδή δεν έλαβε μόνο μέρος με άμεση δράση στην ιστορία του λαού του και της εποχής του, άλλ' έξετάζει και την ιστορία των γειτονικών λαών, των λαών του άλλοτε και άλλου, που φαινόταν ό ένδεδειγμένος για να απαντήσει σε ώρισμένες έρωτήσεις που αναφέρονται άκριθώς στον τομέα του.

Christian Chabanis: Η έπιστήμη σας, ή έθνολογία έβαλε σε δοκιμασία την πίστη τη δική σας, τη χριστιανική πίστη; Έπειδή οι έργασίες σας σας ώδηγησαν να πάρετε τις απόστάσεις σας, στο χώρο και στο χρόνο, από το πολιτιστικό σύμπαν που είναι ή χριστιανική Δύση όπου τερματίζουν τα περισσότερα βλέμματα, δοκιμάσατε περισσότερες δυσκολίες για να δεχθίτε το εύαγγελικό μήνυμα σαν αναφορά κεντρική, δηλαδή μοναδική;

Jacques Soustelle: Αυτή ή έρώτηση είναι πολύ ενδιαφέρουσα. Έπηρεαζόμαστε κατά μεγάλο μέρος απ' αυτό που κάνουμε στη ζωή μας, κυρίως όταν πρόκειται για μία έπιστήμη όπως ή έθνολογία. Και κυρίως, όπως είναι ή

περίπτωσή μου, όταν νοιώθουμε πάθος για την ιστορία των πολιτισμών. Άπό τη στιγμή που υπηρετείς αυτή την έπιστήμη, πράγματι ώδηγείσαι στο να έγκαταλείψεις, στο μέτρο που είναι δυνατό, τον πολιτιστικό σου κόσμο. Θα πώ, για να κάνω μία σύγκριση, ότι είμαστε λίγο σαν τον πύραυλο που έκσφενδονίζεται στο διάστημα' σε κάποια στιγμή πρέπει να ξεφύγη από την γήινη έλξη. Κατά τον ίδιο τρόπο ό έθνολόγος, λίγο ή πολύ, πρέπει να διακόψη με την αποκλειστική έλξη του δικού του πολιτισμού, άλλως δεν θα είναι ένας καλός έθνολόγος. Η άσκηση αυτής της έπιστήμης με την έννοια που την αντίλαμβάνομαι, σαν συγκριτική ιστορία των πολιτισμών,

ἐπηρεάζει λοιπὸν τὴ δική σας καλλιέργεια καὶ συνεπῶς τὴ θρησκεία σας.

Ἄλλὰ συγχρόνως, καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ δευτέρα ὄψη, μᾶς προσκαλεῖ νὰ διαπιστώσωμε τὴν παγκοσμιότητα καὶ τὸ βᾶθος τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου. Ἔτσι ὥστε ὀδηγεῖται κανεὶς στὸ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ κυττάξῃ αὐτὸ τὸ φαινόμενο πὺ εἶναι παγκόσμιον, θαθύ, ἐξαιρετικὰ ἔντονον στοὺς περισσότερους πολιτισμούς, σὰν ἓνα σύνολον ψευδαισθήσεων ἢ ὀνείρων. Θυμηθεῖτε τὶς ἀρχές τῆς ἀνθρωπολογίας ὅταν μὸλις ψέλλιζε, κυρίως στὶς ἀγγλοσαξωνικὰς χώρες, με ἀνθρώπους ἄλλωστε ἀξιόλογους ὅπως ὁ Taylor, ὁ Marrett, κλπ. Μοιραζόντουσαν αὐτὴ τὴν ἀπλοϊκὴ ἄποψη σύμφωνα με τὴν ὁποία ἡ λεγόμενη πρωτόγονη θρησκεία εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀπλοϊκῆς πίστεως στὰ ὄνειρα, στὶς ἀνταύγειες τοῦ νεροῦ, σὲ συμπτώσεις ἀνάμεσα στὴν τάδε κραυγὴ ἐνὸς ζώου καὶ σ' ἓνα γεγονός, θεωρώντας τὴν κραυγὴ τοῦ ζώου σὰν τὸν προάγγελον τοῦ γεγονότος κλπ. Ὁλ' αὐτὰ εἶναι παιδαριώδη καὶ μᾶς κάνουν νὰ χαμογελάμε σήμερα. Πράγματι ἀντιλαμβάνομεθα ὅτι τὸ θρησκευτικὸ φαινόμενο εἶναι θαθὺ καὶ γενικὸ, συνεπῶς, ἡ μελέτη τῆς ἐθνολογίας, ἂν μᾶς προσκαλῇ σὲ κάποια σχετικοποίησι τῆς τάδε ἐκδήλωσις τῆς πίστεως μας, μᾶς προσκαλεῖ συγχρόνως νὰ διαπιστώσωμε πῶς ἡ πίστις εἶναι τὸ γεγονός μιᾶς θαθειᾶς παγκόσμιαις πραγματικότη-
τας.

—Δὲν ὑπάρχει ἐξαιρέσι σ' αὐτὴ τὴ διαπίστωσι; Καμμιά ἀνθρώπινη κοινωνία δὲν ἀφήνει νὰ διαφανοῦν κενὰ ὡς πρὸς αὐτό; Καμμιά ὅπου ἡ θρησκευτικὴ πίστις δὲν τοποθετήθηκε σ' ἓνα συγκεκριμένο ἀντικείμενον; Ἄλλοτε δὲν εἶχαν μιλήσει γιὰ ὠρισμένες πρωτόγονες φυλὰς πὺ ἔμοιαζαν νὰ κάνουν καὶ χωρὶς θρησκείας;

—Δὲν ὑπάρχουν, κι αὐτὸ εἶναι ἐντελῶς ἀξιοσημεῖωτο. Μερικὰ ἔργα, ἀλλὰ τοῦ τελευταίου αἰῶνα ἢ πρὶν ἀπὸ

2-3 αἰῶνες πὺ πραγματεύονταν γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο ἐξωτικὸν πολιτισμὸν, διαπίστωναν πράγματι ὅτι δὲν εἶχε θρησκεία. Μᾶλλον ὅμως θὰ ἔπρεπε νὰ εἰποῦν πῶς δὲν εἶχε τὴ δικὴ μας θρησκεία! Δὲν ὑπάρχει γνωστὴ ἀνθρώπινη κοινωνία πὺ νὰ μὴ περιέλαβε πιστεύω καὶ τυπικά. Κι αὐτὸ φθάνει ἀσφαλῶς πολὺ μακρῶς.

—Ποιὰ εἶναι τὰ πρῶτα τυπικά με χαρακτήρα εἰδικὰ θρησκευτικὰ;

—Τὰ πρῶτα πὺ γνωρίζομε. Βεβαίως, θὰ μπορούσε νὰ ὑπῆρχαν κι ἄλλα πρὶν. Ἔτσι, στὴν Ἰταλία, στὸ Monte Circeo, ἀνακάλυψαν σὲ μιὰ σπηλιὰ ἓνα κρανίον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Νεάντερταλ τοποθετημένο σ' ἓνα κύκλον με πέτρες, ὅλα τακτοποιημένα βεβαίως με τρόπο ὄχι τυχαῖον. Αὐτὸ τὸ κρανίον δὲν εἶχε τὸ σκελετό του καὶ ἴσως νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἓνα πρόσωπον ἀποκεφαλισμένο, ἀγνοοῦμε βέβαια γιὰ ποιὸ λόγο. Μπρὸς ἀπ' αὐτὸ καὶ τὸν κύκλον ἀπὸ λιθάριον πὺ τὸ περιέβαλλαν, βρίσκονταν τὰ ὀστά τριῶν ζῶων. Τρία ζῶα πὺ εἶναι βέβαια με τὴν πρωτόγονη μορφή τους: τὸ πρωτόγονον βόδι, τὸ ἀγριογούρουνον κι ἓνα εἶδος πρόβατου. Νὰ κι ὅλας ἡ θυσία τριῶν ζῶων, τὸ «suovetaurile», ὅπως θὰ ἐφαρμοσθῇ ἀργότερα στὴ Ρώμη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Δημοκρατίας καὶ ἀκόμη τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀφοῦ ὑπάρχει στὸ Forum μιὰ πολὺ ὠραία ἀνάγλυφον ἀναπαράστασι πὺ παρουσιάζει τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανὸν νὰ θυσιάξῃ αὐτὰ τὰ τρία ζῶα. Ἔτσι, τυπικά ἐνσωματωμένα σὲ θρησκείας σχετικὰ πρόσφατες, ἔχουν πιθανῶς ρίζες πάρα πολὺ ἀρχαῖες.

Ἔκανα τὴν ἴδια διαπίστωσι στὸ Μεξικόν. Τὴν ἐποχὴ τῆς ἰσπανικῆς κατάκτησις, ὑπῆρχαν ὠρισμένα τυπικά, μερικὰς θρησκείας τῶν ὁποίων ἡ ρίζα φθάνει, σύμφωνα με τὶς σύγχρονες ἐργασίαις, σὲ 1.500 χρόνια τὸ λιγότερον πρὶν ἀπὸ τὴ δικὴ μας ἐποχὴ. Μέσα ἀπὸ τὸ χῶρον καὶ τὸ χρόνο, ἡ θρησκεία εἶναι λοιπὸν ἓνα παγκόσμιον φαινόμενο, θαθιά ἀγκυροβολημένο, παλαιὸν καὶ

διαρκές και με μιὰ συνέχεια σχετικά σταθερή σε ώρισμένες του έκδηλώσεις. Νά τί μπορούμε νά ποῦμε γενικά.

—Λοιπὸν σ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα βρίσκουμε σταθερές γραμμές. Ὁ ἐθνολόγος συναντᾷ ἕναν ώρισμένο ἀριθμὸ πεποιθήσεων ἢ τυπικῶν πού ξαναεμφανίζονται διὰ μέσου ἐποχῶν καὶ χωρῶν με διαφορετικούς πολιτισμούς. Μποροῦμε νὰ μιλήσωμε γιὰ ἕνα εἶδος σύμπτωσης καὶ ἀκόμη, γιατί ὄχι, γιὰ ἕνα εἶδος προόδου πρὸς μιὰ ἔνωση τῶν «πιστεύω» π.χ. πρὸς τὸ μονοθεϊσμό;

—Ἀναμφισβήτητα, ὑπάρχουν σταθερές γραμμές. Ἐκδηλώνονται, ἢ μέσα σὲ ἀναπαραστάσεις τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μέσα στὰ τυπικά. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο, ἢ γαλλικὴ κοινωνιολογικὴ σχολή, τοῦ Durckheim, τοῦ Marcell Mauss τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξα μαθητῆς, προσπάθησε νὰ δώσῃ ὄρισμὸ τῶν φαινομένων γενικά π.χ. τῆς θυσίας, τῆς προσευχῆς, πού εἶναι φαινόμενα σχεδὸν παγκόσμια. Ἔτσι, ὅταν οἱ Ἴσπανοὶ ἐφθασαν στὸ Μεξικὸ, ἔμειναν τρομερὰ ἐκπληκτοὶ πού ἀνακάλυψαν τὸν τρόπο ἐξομολόγησης τῶν ἰθαγενῶν. Τόση ὑπῆρξε ἡ ἐκπληξή τους ὥστε φαντάστηκαν ἕνα ταξεῖδι τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ στὴν Ἀμερικὴ ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε ἀρχίσει πρὶν ἀπ' αὐτοὺς νὰ διδάσκῃ τὸ Εὐαγγέλιο στοὺς Ἰνδιάνους! Ἄλλῃ ἐκπληξη, ὅταν ἀνακαλύπτουν ἕνα σταυρικὸ σύμβολο, πού ἀναφερόταν ἀναμφίβολα στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Αὐτὲς οἱ σταθερές ἔχουν μιὰ ἀπλή δικαιολογία: οἱ φυλές, ὅπως τὸ ξέρετε, δὲν εἶναι πραγματικότητες. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα μοναδικὸ εἶδος καὶ τὸ μυαλό του λειτουργεῖ σχεδὸν παντοῦ με τὸν ἴδιο τρόπο. Βέβαια ὑπάρχει μιὰ πολιτιστικὴ κληρονομιά πού διαφοροποιεῖται κατὰ τὴ διάρκεια τῶν αἰώνων, ἀλλά, βασικά, ὑπάρχει μιὰ ἐνότης τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους, συνεπῶς τὸ ἴδιο ἐρώτημα μπρὸς στὸ σύμπαν καὶ μιὰ θρησκευτικὴ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα πού ὁ ἄνθρωπος θέτει στὸν ἑαυτό του

καὶ πού τὸ σύμπαν τοῦ θέτει.

—Ἡ σύγχρονη δυτικὴ κοινωνία μας θὰ ἦταν λοιπὸν ἡ πρώτη στὴν ἱστορία πού διεκήρυξε τὸ θάνατο τοῦ Θεοῦ καὶ κυρίως πού πίστεψε σ' αὐτό; Ἡ πρώτη κοινωνία πού μπῆκε σ' ἕνα εἶδος κοινωνιολογικοῦ ἀθεϊσμοῦ;

—Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, πρέπει νὰ ποῦμε πῶς ὁ πολιτισμὸς μας εἶναι πράγματι μιὰ ἐξαίρεση. Πλατεία, ἂν ὄχι βαθεῖα, ἀποτίναξε τὴ θρησκευτικότητα, ἂν μπορῶ νὰ χρησιμοποιήσω αὐτὲς τὶς θάρβαρας λέξεις. Ὑπάρχουν λίγα παραδείγματα πολιτισμῶν ὅπου ἡ θρησκεία νὰ ἔχη προσβληθῆ τόσο βαθεῖα, καὶ μᾶλλον ὄχι τόσο νὰ ἔχη προσβληθῆ ὅσο νὰ βρῖσκεται στὸ δρόμο τοῦ μαρρασμοῦ.

—Ὅπου ἡ κοινωνία νὰ ἔχη περισσότερο σπάσει τοὺς δεσμούς, τὶς σχέσεις με ἕνα θεμελιώδες ἐρώτημα καὶ νὰ ἔχη ὀδηγήσει σὲ στοιχειώδη ἐρωτήματα ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ πολιτισμοῦ;

—Ἴσως ἡ Ρώμη.

—Ἀλλὰ μόνο σὲ ώρισμένη κοινωνικὴ τάξη;

—Ναί. Ἡ ὑψηλὴ ρωμαϊκὴ κοινωνία γνώρισε μιὰ φάση τέλειου ἀγνωστικισμοῦ, ἀλλὰ τὴ στιγμή τῆς ἀνάδυσσης τῶν ἀνατολικῶν θρησκείων καὶ τῶν θρησκείων σωτηρίας στὰ στρατεύματα καὶ τὸ λαό.

—Καὶ μπορούμε νὰ παρατηρήσωμε ἐξ ἴσου ὅτι ἂν ἡ δυτικὴ κοινωνία μας ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴ θρησκεία, ἢ εἰδωλολατρεία, σ' ἀντάλλαγμα, ξαναπῆρε διαστάσεις ἀσυνήθεις, ἀκριβῶς σὰν ἡ θρησκευτικὴ πείνα, στερημένη ἀπὸ τὴ φυσικὴ τροφή της, ἢ ἀφοῦ τὴν ἐπεισαν ὅτι εἶναι ντροπὴ νὰ τρέφεται, νὰ στράφηκε σ' ὁποιοδήποτε ὑποκατάστατο πολιτικὸ ἢ ἄλλου εἶδους. Εἶναι κοινοτυπία νὰ μιλά κανεὶς γιὰ μιὰ μεταφορὰ στὴν πολιτικὴ π.χ. Ἐξ ἴσου εἶδαμε στὸ θάνατο τοῦ τάδε τραγουδιστῆ ἢ τοῦ τάδε εἰδῶλου — τὸ λεξιλόγιο εἶναι ἀποκαλυπτικὸ — σκηνές ἀ-

ληθινής μεταφυσικής άπαισιοδοξίας! Άπό μιá άποψη διατείνονται — ή τουλάχιστον μερικοί διατείνονται — ότι μπορούν να κάνουν και χωρίς θρησκευτική πηγή. Άλλά άπό άλλη άποψη, θέλομε να άναπτύσσεται ή λατρεία του χρήματος, τής μοτοσυκλέτας κλπ. Υπάρχει ένας κάποιος άριθμός φαινομένων καθαρά θρησκευτικών αλλά που δεν τολμούν να πουν τó όνομά τους.

—Ναί. Και ξέρετε ότι έκδηλώνεται σήμερα στις δυτικές μας χώρες τρομερή αύξηση αυτού που άποκαλούν συχνά αίρέσεις, που ίκανοποιεί φυσικά μιá βαθειά και αιώνια άνάγκη τής άνθρωπότητος. Χωρίς να μιλάμε γι' αυτό που μπορούμε να όνομάσωμε δεισιδαιμονία: οί προφητείες, ή μαντεία, ή χαρτομαντεία, οί κρυστάλλινες σφαίρες κλπ. Πάντως, ένα πράγμα είναι πασιφάνερο κυρίως για τόν πανεπιστημιακό και τόν έρευνητή όπως έγω: ό έπιστημονισμός με τήν έννοια που τόν καταλάβαιναν στο τέλος του 19ου ή στις άρχές του 20ου αιώνας είναι μιá θέση ξεπερασμένη. Τó λιγότερο που μπορεί κανείς να πη είναι να έπαναλάβη τήν περίφημη φράση του Σαίξπηρ: «Υπάρχουν περισσότερα πράγματα άνάμεσα στη γη και στον ούρανό, άπό όσα λέγει ή φιλοσοφία μας». Θέλω να υπογραμμίσω μ' αυτό ότι μιá διαβεβαίωση όπως αυτή που διεδίδετο, ότι τó σύμπαν και τά μυστήριά του άνάγονται στην εικόνα που

ή έπιστήμη μäs δίδει γι' αυτά, στην αντίληψη που έχομε για τόν κόσμο σήμερα, μιá τέτοια διαβεβαίωση δεν έμφανίζεται πιά παρά σαν ή έκφραση μιás πίστης τó ίδιο αυθαίρετης, όσο μπορεί να είναι, σύμφωνα με τις ίδιες διαβεβαιώσεις, μιá καθορισμένη θρησκευτική πίστη.

—Ποιές ριζικές διαφορές, ποιές διαφορές νοοτροπίας σημειώσατε σ' αυτή τή θρησκευτική συνέχεια άνάμεσα στις θρησκείες και τή χριστιανική θρησκεία; Μιλήσατε για σταθερά χαρακτηριστικά, για συμπληρωματικά χαρακτηριστικά... Άλλά σε ποιο μέτρο εκείνο που όνομάζομε Καλή Άγγελία είναι νέο;

—Λοιπόν τί υπάρχει περισσότερο πρωτότυπο στο Χριστιανισμό; Άναμφίβολα ή προσωπική σχέση άνάμεσα στον πιστό και στον Άπεσταλμένο του Θεού, τόν Μεσσία. Σχέση που δεν βρίσκομε σε καμμιά άπό τις άλλες θρησκείες. "Όταν ό Πασκάλ βάζη τó Θεό να πη: «Έχυσα για σένα τó αίμα μου», αυτή ή σκέψη είναι καθαρά χριστιανική. Τó μυστήριο τής σάρκωσης του Θεού στην ιστορία τών ανθρώπων είναι μοναδικό.

—Η πρωτοτυπία του Χριστιανισμού εύρίσκεται πράγματι στην πρωτοτυπία του Χριστού;

—Άκριβώς.

Μετάφρ. ΕΙΡ. ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΔΗ

Η ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Το φαινόμενο «ναρκωτικά» είτε άφορᾶ μιὰ ὑπόθεση ἔθνικῆς μας καταστροφῆς, πού κατευθύνεται ἀπὸ ξένα κέντρα πρωτοβουλίας, εἴτε εἶναι μέρος τοῦ κυκλώματος διεθνούς ἐμπορίας μὲ ὑψηλὴ ἀπόδοση, εἴτε εἶναι σύμπτωμα καταπτώσεως τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν στὴ συνείδηση τῶν λαῶν καὶ τῶν νέων, εἴτε ὀτιδήποτε ἄλλο, γεγονός εἶναι ὅτι ἔρπει μπροστά μας σὰν ἐπικίνδυνη μαστίγα καὶ ἔγινε γιὰ τὴ χώρα μας καὶ γιὰ τὸν καθένα προσωπικά ἓνα δεῦρ πρόβλημα.

Ἄν ἡ ναρκομανία εἶναι νόσημα μὲ ἐπιδημικὲς διαστάσεις τὸ δρᾶμα ἐπιτείνεται καὶ γιὰ τὸ λόγο ὅτι οἱ γνώσεις γιὰ τὴ διάγνωση, τὴν πρόληψη καὶ τὴ θεραπεία συμπλέκονται καὶ δύσκολα ὁ κόσμος ἀντιλαμβάνεται σὲ κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τί γίνεται, τί θέλει καὶ τί πρέπει.

Ὁ νομοθέτης, πού δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ὁ ἐθισμὸς τοῦ ὄργανισμοῦ στὰ ναρκωτικά φάρμακα εἶναι νόσημα, θεώρησε ὅτι κάθε σχέση μὲ τὰ ναρκωτικά ἀποτελεῖ ἀδίκημα. Πίστεψε ὅτι μὲ τὴν ἀπειλὴ ποινῶν εἴτε στοὺς χρήστες, εἴτε στοὺς ἐμπόρους, θὰ ἐπιτύχανε τὴ γενικὴ πρόληψη καὶ θὰ ἀπέτρεπε τοὺς «ἐγκληματίες» ἀπὸ τὸ «ἐγκλημά» τους, ἢ, μὲ τὴν εἰδικοπροληπτικὴ ἐνέργεια τῆς ποινῆς, θὰ θελτίωνε ὄσους καταδικάζονταν κατὰ τὴ διάρκεια ἐκτίσεως τῆς ποινῆς τους. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἔγινε ἔτσι.

Ὁ νόμος πού ἰσχύει γιὰ τὰ ναρκωτικά (νδ 743/70) τιμωρεῖ μὲ κακουρηματικὲς ποινὲς καθείρξεως καὶ μὲ χρηματικὲς ποινὲς μὲχρι 10 ἑκατομμυρίων δραχμῶν τὴν εἰσαγωγὴ στὴν ἐπικράτεια, τὴν ἐξαγωγὴ καὶ τὴν διαμετακόμιση ναρκωτικῶν οὐσιῶν, τὴν ἀποθήκευση, πώληση, ἀγορά, παρακατάθεση, μεσολάβηση σὲ πώληση καὶ μὲ ὀποιοδήποτε τρόπο διάθεση αὐτῶν, τὴν ἀνάμιξη ναρκωτικῶν οὐσιῶν μὲ τρόφιμα, τὴν παρασκευὴ ναρκωτικῶν οὐσιῶν,

τὴν καλλιέργεια, τὴ συγκομιδὴ καὶ τὴν ἀπόκρυψη τῆς παραχθείσης ποσότητας, τὴν κατοχὴ ὅπωςδήποτε, τὴν μεταφορά, τὴν διατήρηση καταστήματος ὅπου γίνεται παράνομη χρῆση ναρκωτικῶν οὐσιῶν, τὴ νόθευση, τὴν πώληση νοθευμένων εἰδῶν τοῦ μονοπωλείου ναρκωτικῶν καὶ τὴν πλαστογραφία ἢ νοθεία ἱατρικῆς συνταγῆς γιὰ τὴν προμήθεια ναρκωτικῶν οὐσιῶν. Ὁ ἴδιος νόμος τιμωρεῖ μὲ ποινὴ φυλάκισεως ἀπὸ ἓνα χρόνο μὲχρι πέντε χρόνια αὐτοὺς πού τελοῦν τὰ ἀδικήματα αὐτὰ ἀπὸ ἀμέλεια, τοὺς χρήστες ναρκωτικῶν οὐσιῶν πού προμηθεύονται γιὰ ἀποκλειστικά δική τους χρῆση, ἂν δὲν εἶναι τοξικομανεῖς, τοὺς τιμωρεῖ μὲ φυλάκιση 2 ἐτῶν μὲχρι 5 ἐτῶν, τοὺς δὲ τοξικομανεῖς τοὺς ἀφήνει ἀτιμώρητους, τοὺς εἰσάγει ὅμως ἀναγκαστικά σὲ κατάλληλο σωφρονιστικὸ ἢ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα γιὰ θεραπεία μὲχρις ἀποθεραπείας. Τοξικομανεῖς κατὰ τὴν ἔννοια τοῦ νόμου αὐτοῦ θεωροῦνται ὅσοι, ἀφοῦ ἀπέκτησαν τὴν ἔξη τῆς χρήσεως ναρκωτικῶν οὐσιῶν, ἀδυνατοῦν νὰ τὴν ἀποβάλουν μὲ τις ἴδιες τους τὶς δυνάμεις κι ἔχουν ἀνάγκη εἰδικῆς γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ θεραπευτικῆς μεταχειρίσεως.

Σὲ περίπτωσι καταδίκης προβλέπεται καὶ ἡ ἐκτόπιση τοῦ καταδικασθέντος ἐπὶ 1 μὲχρι 5 χρόνια μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο κατοικίας ἢ καταγωγῆς του, τῆς θάλασσας, τῶν νησιῶν ἢ τῶν συνόρων. Ἐπὶ ἄλλοδαπῶν δέ, προβλέπεται ἡ ἰσόβια ἀπέλασή τους ἀπὸ τὴ χώρα.

Ὅταν ὁ δράστης εἶναι ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνος ἢ ἀποσκοπεῖ στὴν πρόκληση τῆς χρήσεως ναρκωτικῶν οὐσιῶν σὲ ἄτομα ἡλικίας κάτω τῶν 13 ἐτῶν ἐπιβάλλεται σ' αὐτὸν ποινὴ μὲχρι 10 ἑκατομμύρια δραχμῆς.

Μὲ τὸ νόμο αὐτὸ, πού ἰσχύει μὲχρι τώρα, καταβλήθηκε προσπάθεια, γιὰ

την περιστολή των παραβάσεων της νομοθεσίας για τα ναρκωτικά, να αυξηθούν οι απειλούμενες ποινικές κυρώσεις, αλλά ή προφανώς από την άτυχη νοσοτροπία ότι ή αυστηρή ποινική κύρωση αποτελεί πανάκεια για την αντιμετώπιση του έγκληματος, δέν φαίνεται ότι πέτυχε έντυπωσιακά αποτελέσματα. Καί αυτό γιατί ή νομοθεσία για τα ναρκωτικά δέν τέθηκε μπροστά στό όλο πρόβλημα. Τό πρόβλημα δέν είναι, όπως είναι γνωστό, ό χωρισμός των παραβατών σε δύο κατηγορίες, των θυμάτων καί των θυτών, αυτών που κάνουν χρήση ναρκωτικών έπ' ευκαιρία, καθ' έξιν καί κατά συνήθεια καί των εμπόρων του λευκού θανάτου. Φαίνεται ότι ό νόμος αυτός δέν συνέλαβε τό πρόβλημα στην πραγματική του διάσταση καί έξ αυτού του λόγου όρισμένες από τις διατάξεις του πρέπει να θεωρούνται άτυχεις.

Κατά την έννοια του νόμου ναρκωτικό έν γένει θεωρείται κάθε ουσία που μπορεί από τη χρήση της να προκαλέσει τοξικομανία ή εξάρτηση του ατόμου από αυτήν. "Ετσι, έκτός από τις συγκεκριμένες ουσίες που προσδιορίζονται στό νόμο, μπορεί να θεωρηθεί ναρκωτική ουσία καί κάθε άλλη, που από την τοξικολογική εργαστηριακή εξέταση μπορεί να διακριθώθει πως έχει τις δυνατότητες της ουσίας αυτής. "Αν δηλαδή αυτή χρησιμοποιούμενη προκαλεί τοξικομανία ή εξάρτηση του ατόμου από αυτήν. Βαριές περιπτώσεις παραβάσεως από τό νόμο θεωρούνται ή τέλεση της πράξεως σε συναυτουργία από πολλούς, ή τέλεση των παραβάσεων με ύποτροπή, ή καθ' έξιν ή καθ' έπαγγελμα τέλεση της πράξεως καί ή διάδοση της χρήσεως των ναρκωτικών σε άτομα νεότερα των 18 έτών.

Μιά 15ετία έφαρμογής του νομοθέτηματος αυτού είχε σαν αποτέλεσμα να γεμίσει τις φυλακές περισσότερο με τα θύματα των ναρκωτικών καί λιγότερο με τους θύτες καί να αυξηθεί την κατανάλωση των ναρκωτικών ουσιών σε

ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. "Ετσι κρίθηκε απαραίτητο ένα καινούργιο νομοθέτημα που έχει εισαχθεί ήδη στη Βουλή, με τό οποίο γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπισθεί συνολικά ή μάστιγα των ναρκωτικών, που πράγματι έχει πάρει την τελευταία δεκαετία άνησυχητικές διαστάσεις καί στη χώρα μας, παρόλο που τα κρούσματα ύπολείπονται σημαντικά έναντι των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών.

★ ★ ★

Η αντιμετώπιση που προβλέπεται με τό νομοθέτημα αυτό άφορα σε τρία επίπεδα: α) στην πρόληψη-ένημέρωση, β) στη θεραπεία, γ) στην κοινωνική επανένταξη των χρηστών.

Σκοπεύει επίσης στην ποινική δίωξη καί τιμωρία των εμπόρων καί στην επεικλή αντιμετώπιση των χρηστών, που συνδέεται κυρίως με την κοινωνική επανένταξη. Η συνολική αντιμετώπιση του προβλήματος έπιχειρείται να γίνει σε επίπεδο άποκεντρώσεως τοπικής αυτοδιοικήσεως, φορέων λαϊκής συμμετοχής καί σε επίπεδο παιδείας. Περισσότερο ή συνολική αντιμετώπιση του προβλήματος έπιχειρείται με την πρόωθηση ένός νέου συνόλου αξιών, που κατά την εισηγητική έκθεση συνθέτουν τις παραδόσεις του λαού με την πρόοδο της κοινωνίας καί τις νέες κοινωνικές εξελίξεις. "Εδώ όμως νομίζω ότι γίνεται ένα πολύ μεγάλο καί άποφασιστικό, για τη λύση του όλου προβλήματος, λάθος, ότι ή άναζήτηση ένός νέου συνόλου αξιών, που μάλιστα δέν προσδιορίζεται, θα οδηγήσει σε μια άναποτελεσματική περιπλάνηση, ένω είναι γνωστό ότι υπάρχουν αξίες που έγγυώνται τον άριστο τρόπο ατομικής καί κοινωνικής συμπεριφοράς, κι όμως οι νομοθέτες δέν τις θέτουν στό στόχαστρο των επιδιώξεών τους, αλλά τις παραγνωρίζουν κι άναζητούν αξίες καινούργιες, άμφίβολης άντοχής στη φθορά καί στα σύγχρονα ρεύματα, αξίες που μάχονται έκείνες της άρετης καί της ήθικής καί της άν-

θρωπιᾶς, πού ἄντεξαν καί ἔμειναν ἀλώ-
βητες στίς δύο χιλιετηρίδες τοῦ χρι-
στιανικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Ἀπό τήν εἰσηγητική ἔκθεση τοῦ νέου
νομοθετήματος γίνεται δεκτό ὅτι πρέ-
πει νά ἐπιδιωχθεῖ ὁ παραμερισμός τῆς
διάδοσης τῶν ξενόφερτων ἠθῶν, ὄχι τό-
σο μέ ἀπαγορεύσεις, ὅσο κυρίως μέ τήν
ἄρση τῶν περιοριστικῶν παραγόντων,
πού δημιούργησαν ἐπὶ 10ετίες συσσω-
ρευμένα ἀδιέξοδα ἰδιαίτερα στοὺς νέ-
ους ἀνθρώπους καί ἀφοροῦν στήν ἀνα-
σφάλεια γιά τὸ μέλλον, πού ὀφείλεται
στήν κρίση τοῦ συστήματος, στήν χω-
ρίς ὄρους ἀνταγωνιστικότητα, στήν τά-
ση γιά ἄκριτο μιμητισμὸ ἀντὶ γιά τὸ
δημιουργικὸ ἐμπλουτισμὸ μέ νέες ἀντι-
λήψεις, στήν αὐταρχικὴ ἀγωγή πού δη-
μιουργεῖ ἀντίθετα ἀποτελέσματα καί
ἐνθαρρύνει τίς τάσεις φυγῆς, στήν ἀπου-
σία καί ἔλλειψη δυνατοτήτων ἀξιοποιή-
σεως τοῦ ἐλεύθερου χρόνου, στήν ὑπο-
βάθμιση τῆς ποιότητας ζωῆς.

Στόχος τοῦ νέου νομοθετήματος φέ-
ρεται ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἄλ-
λοτρίωσης καί τῆς ἀποξένωσης.

Στὸ ἄρθρο 14 τοῦ νόμου ἔγινε κατὰ
καιροὺς κατάχρηση, γιατί ἐπικίνδυνον
καί μὴ ἐπικίνδυνον δράστες ἐπιδίωκαν
τὸ χαρακτηρισμὸ τους, ὡς τοξικομανῶν
γιά νά μποροῦν μέσα σὲ διάστημα ἐλά-
χιστων μηνῶν νά χαρακτηρισθοῦν ὡς
ἀποθεραπευόμενοι κι ἔτσι νά ἐπιτύχουν
τὴν ἄμεση ἀπόλυσή τους ἀπὸ τίς φυλα-
κές.

Καί τὸ νέο νομοθέτημα δέχεται ὅτι ἡ
ἀναμφισβήτητα παραδοσιακὴ ἀντιμετώ-
πιση τοῦ προβλήματος μέ ποινικὲς κυ-
ρώσεις εἶναι ἀπαραίτητη κυρίως ἀπέ-
ναντι σ' αὐτοὺς πού χρησιμοποιοῦν τὰ
ναρκωτικὰ ὡς ἓνα μέσο γιά νά θησαυ-
ρίζουν σὲ θάρρος τῆς σωματικῆς καί ψυ-
χικῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ.

Γίνεται δεκτό ὅτι τὸ πρόβλημα εἶναι
πολυδιάστατο καί ἀφορᾷ στὸν κοινωνι-
κὸ, ὑγειονομικὸ, οἰκονομικὸ καί ἐκπαι-
δευτικὸ τομέα.

Ὀυσιαστικὰ λείπει ἀπὸ τὸ νομικὸ κα-
θεστῶς πού ὑπάρχει, α) ἡ πρόβλεψη ὀ-
λων τῶν ἀναγκαίων μηχανισμῶν γιά

πρόληψη, β) ὁ συντονισμὸς τῆς συνο-
λικῆς αὐτῆς προσπάθειας γιά πρόληψη,
γ) ὁ κοινωνικὸς ἔλεγχος, ἡ παρέμβαση
τῶν ἀρμοδίων κοινωνικῶν φορέων στὸν
ἀγῶνα γιά πρόληψη.

Πουθενὰ δὲν ἀρθρώνεται ἡ ἐπιστημο-
νικὰ θεμελιωμένη πρόταση γιά θερα-
πεία. Εἶναι ἐπιστημονικὸ δεδομένο ὅτι
ἡ θεραπεία τοῦ τοξικομανοῦς δὲν εἶναι
ὑπόθεση χορηγήσεως ψυχοφαρμάκων,
ἀλλὰ ἀνάπτυξη ἀπὸ ἐξειδικευμένο προ-
σωπικὸ συγχρόνων ψυχοθεραπευτικῶν
τεχνικῶν.

Ἀπὸ ἔρευνες πού ἔγιναν πρόσφατα
ἀπὸ τὰ πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Ἰω-
αννίνων διαπιστώθηκε ὅτι γιά τὴν ἡλι-
κία ἀνάμεσα στὰ 12 ὡς τὰ 17 χρόνια τὸ
3% δοκίμασαν μιὰ φορά ναρκωτικὰ, ὅ-
πως τὸ χασίς, ἡ ἠρωίνη, τὸ LSD, ἡ κο-
καΐνη, τὰ βαρβιτουρικά καί τὰ ὀπιου-
χα, τὸ 5% νόμιμα ναρκωτικὰ, ὅπως ἡ-
ρεμιστικά, ἀντικαταθλιπτικά κλπ. καί
τὸ 92% δὲν δοκίμασε ποτὲ ὀποιοδήποτε
ναρκωτικὸ.

Στὴν ἡλικία ἀνάμεσα στὰ 18 ὡς 24
χρόνια ἡ ἀντίστοιχη ἀναλογία εἶναι:
11% γιά παράνομα καί 12% γιά νόμιμα
ναρκωτικὰ.

Ἀτομα μεγαλύτερα ἀπὸ 25 χρόνων
χρησιμοποίησαν: 6% παράνομα καί
11% νόμιμα ναρκωτικὰ.

Ἡ κατανάλωση σὲ ποσότητες εἶναι
πρῶτα διάφορα ἀδιευκρίνιστα χάπια,
μετὰ χασίς, ἡρεμιστικά καί μικρὲς πο-
σότητες ἠρωίνης καί βαρβιτουρικῶν. Τὰ
ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν ὀδήγησαν
στὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχει πρόβλημα
τοξικομανίας στήν Ἑλλάδα εἰδικὰ ἀ-
νάμεσα στοὺς νέους, ἀλλὰ ἀριθμητικὰ
ὄχι σὲ δραματικὸ ἐπίπεδο. Ἡ εἰσηγη-
τικὴ ἔκθεση τοῦ νέου νομοθετήματος
μᾶς πληροφορεῖ ὅτι σὲ συνεργασία μέ
τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης ἔγινε ἐκ-
παίδευση μιᾶς ὁμάδας θεραπευτῶν ἀπὸ
ψυχιάτρους, ψυχολόγους καί κοινωνι-
κούς λειτουργοὺς στὸ θεραπευτικὸ κέν-
τρο Αἰμίλιο Χάουφερτ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἡ δευτεροβάθμια, ἡ θεραπευτικὴ
παρέμβαση, μόνη της, κατὰ κανένα τρό-
πο δὲν λύνει τὸ πρόβλημα, βασικὴ ὁμως

παρέμβαση στο χώρο είναι η πρωτοβάθμια παρέμβαση, ή πρόληψη.

★ ★ ★

Για να επιτευχθεί όμως αυτός ο βασικός στόχος πρέπει να επιτευχθεί η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής που προσθλρέπει σε μια επανατοποθέτηση δλης της κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ζωής απέναντι στα βιοτικά προβλήματα με μια ανθρωπιστική θεώρησή τους. Δεν είναι δυνατή η αντιμετώπιση ενός τόσο μεγάλου προβλήματος χωρίς διασφάλιση των δικαιωμάτων των νέων στην εργασία, στην επιστήμη, στη μόρφωση, στον άθλητισμό, στον ελεύθερο χρόνο και κυρίως στη συμμετοχή και τον έλεγχο των πνευματικών και κοινωνικών εξελίξεων.

Μεγάλο επίσης τμήμα της προληπτικής αντιμετώπισης καλύπτει η ενημέρωση, ή όποια όμως πρέπει να γίνεται με ένιαίο τρόπο από ειδικά εκπαιδευμένα άτομα σε κάθε χώρο, στα σχολεία, στους χώρους εργασίας, στους μορφωτικούς συλλόγους και όπου άλλου αναπτύσσονται συλλογικές δραστηριότητες.

Βέβαια, πάντοτε, εξάρτηση θα υπάρχει, έστω και σε μικρή κλίμακα, γι' αυτό θα πρέπει να υπάρχει και ο ποινικός νόμος για να ρυθμίζει τα νομικά προβλήματα που προκύπτουν.

Στο νέο νόμο, σε επιβεβαίωση της πολιτικής που τον διαπνέει, προτάσσεται άρθρο που δημιουργεί δύο όργανα, το κεντρικό συμβούλιο για την καταπολέμηση των ναρκωτικών και το κέντρο θεραπείας εξηρημένων ατόμων. "Ο νέος νόμος υπόσχεται σεβασμό της αξιοπρέπειας εκείνων των ανθρώπων που κάτω από δεδομένες συνθήκες, με δική τους θέβαια επιλογή, περιθωριοποιήθηκαν." "Ας μη ξεχνάμε ότι το πρόβλημα από τη φαρμακευτική εξάρτηση παρουσιάζεται κυρίως στις νεαρές ηλικίες και είναι τεράστια ευθύνη και έθνική επιταγή να προστατευθούν και να βοηθηθούν οι νέοι που αποτελούν την έλπίδα και το μέλλον της χώρας.

Αίτια επίσης που κατευθύνει τους νέους στην τοξικομανία είναι η έπιθυμία τους να μιμηθούν τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, πρότυπα που φέρονται και μέσα από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον και στα πρότυπα αυτά προσθιθεται η επίδραση των συνομηλικών, ιδιαίτερα ισχυρός παράγων για την ηλικία αυτή. "Όχι λιγότερο σημαντικό παράγων είναι και η υποκουλτούρα που δημιουργείται στους νέους καθώς και η επίδρασή της στην αντίληψη για την χρήση των ναρκωτικών.

"Η εικόνα πρέπει να συμπληρωθεί και με όρισμένα άλλα έρμηνευτικά στοιχεία από το οικογενειακό περιβάλλον και τα προσωπικά χαρακτηριστικά των χρηστών. "Η άπουσία του πατέρα από το σπίτι, γονείς που πάσχουν από ψυχική άρρώστια, ή μακρόχρονη παραμονή στο έξωτερικό, το συστηματικό και βαρύ κάπνισμα, ή μεγάλη χρήση αλκοόλ, ή μεγαλύτερη έλευθερία κινήσεων, μαζί με τη μεγαλύτερη συχνότητα νυχτερινών διασκεδάσεων, ή χαμηλή σχολική απόδοση, οί συχνές φυγές από το σπίτι ή το σχολείο. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά συνθέτουν μια πρώτη εικόνα για τους χρήστες. Εικόνα παιδιών με πολλαπλά οικογενειακά, εκπαιδευτικά και ψυχολογικά προβλήματα, παιδιών με μειωμένη αυτοεκτίμηση, έλλειψη πεποίθησης στον εαυτό τους, άδιαφορία για την κοινωνία, περιφρόνηση στον άνθρωπο και στην ίδια τη ζωή, παιδιών σ' ένα μεγάλο ποσοστό δυσαρεστημένων απ' τη ζωή τους. Το ¼ από αυτά έχει αποπειραθεί ν' αυτοκτονήσει και περισσότερα από τα μισά από αυτά έχουν κάνει επανειλημμένες απόπειρες αυτοκτονίας. Αυτοί οί τραγικοί τελευταίοι αριθμοί έκφράζουν με τον πιο παραστατικό τρόπο την ανασφάλεια των νέων για το μέλλον. "Ανασφάλεια που όφείλεται στη σκληρή ανταγωνιστικότητα που αντιμετωπίζει ο νέος σ' όλους τους τομείς της ζωής μέσα σ' ένα κόσμο άνισων ευκαιριών. Σ' ένα κόσμο που δεν βρήκε το δρόμο του. "Η που όφείλεται σε μια αυταρχική άγωγή με

τή σπατάλη του ελεύθερου χρόνου, που αντικειμενικά δεν ικανοποιεί, ούτε τις ανάγκες, ούτε τα ενδιαφέροντα των νέων. Άνασφάλεια που καλλιεργείται μέσα σε πόλεις με υποβαθμισμένη την ποιότητα της ζωής, σε πόλεις απρόσωπες και με εκατοντάδες χιλιάδες άγνωστους συμπολίτες, με άπασχόληση και ψυχαγωγία χωρίς δημιουργικό περιεχόμενο και με ξενόφερτο τρόπο ζωής.

Όρθα επίσης στην εισηγητική έκθεση γίνεται δεκτό ότι τα λεγόμενα μαλακά ναρκωτικά έχουν α) ψυχοτροπικές συνέπειες, β) δημιουργούν έντονη ψυχική εξάρτηση και γ) αποτελούν το προστάδιο για το πέρασμα στα σκληρά ναρκωτικά.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος χρειάζονται πολλά χρήματα. Η αύξηση που δίνεται, όπως αναφέρει η έκθεση του Λογιστηρίου είναι 8% για το 'Υπ. Κοιν. Υπηρεσιών και 6% για το 'Υπ. Δικαιοσύνης. Κυρίως όμως το πρόβλημα είναι στην ύπαρξη έμψυχου υλικού για να δουλέψει για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού. Χωρίς χρήματα και προσωπικό δεν μπορούν να δημιουργηθούν κατάλληλα θεραπευτήρια για την αποτοξίνωση. Το μοναδικό θεραπευτήριο που έχουμε —δυναμικότητα 40 κρεβατιών— δεν έπαρκει.

Όπως χαρακτηριστικά ήλθε η «για να περάσουν όλοι οι χρήστες από αυτό θα χρειασθούν 1500 χρόνια».

Το μεγαλύτερο μέρος της λύσεως του προβλήματος των ναρκωτικών είναι το κλείσιμο των συνόρων στην εισαγωγή τους που για να επιτευχθεί χρειάζονται μεγάλες δαπάνες και αυστηρά μέτρα. Χρειάζεται επιτελείο και στελέχωση ειδική από εξειδικευμένους αστυνομικούς, λιμενικούς, εισαγγελείς, τελωνειακούς με ειδική εκπαίδευση, που να αποτελούν ειδικό κλάδο με άναγνώριση από την πολιτεία ήθικη και οικονομική της υψηλής επικινδυνότητας του έργου τους, αλλά και της απαιτήσεως για ήθικη ανθεκτικότητα. Πράγματι ο-

ποιοδήποτε κόστος για την ειδικότερη αποζημίωση των στελεχών αυτών είναι μηδαμινό μπροστά στο άμεσο ή έμμεσο κόστος της εξάπλωσης των ναρκωτικών. Μή λησμονούμε ότι το 50% των συλλήψεων αφορούν εγκλήματα περί τα ναρκωτικά. Και αυτά με την πλήρη ισχύ του νόμου 743/70, ο οποίος σε πολλά πράγματα δεν είναι κακός, είναι αυταρχικός, έχει γραφειοκρατική άναποτελεσματικότητα και είναι ο ασηρότερος νόμος της Εύρωπης. Η Ελλάδα είναι επικίνδυνο πέρασμα, έχει χαμηλής στάθμης τουρισμό και κινδυνεύουμε να γίνουμε κέντρο ναρκομανών. Πρέπει επίσης να συνεργασθούμε με όλες σχεδόν τις χώρες, κυρίως όμως με την Εύρωπη και τα Βαλκάνια. Αν βέβαια το πρόβλημα δεν έχει πάρει ιδιαίτερη έκταση σε μεγάλο αριθμό νέων της χώρας μας, είναι θαύτατο για το μέρος του πληθυσμού που έχει προσβληθεί από τη μάστιγα αυτή. Τα όσα διασάζουμε στις έφημερίδες είναι τουλάχιστον φρικιαστικά και απαράδεκτα για οργανωμένη κοινωνία. Ολέθριοι φύλακες, που η πολιτεία τους έχει αναθέσει τη φύλαξη των καταδικασμένων ναρκομανών, τους προμηθεύουν ναρκωτικά και επιτείνουν το πρόβλημά τους. Μεγάλη ποσότητα από ινδική κάνναβη, χασίς καλλιεργείται στην Ελλάδα. Τι είδους νόμοι λοιπόν θεσπίζονται και τί αγώνας γίνεται όταν από τη μια μεριά γίνονται προσπάθειες καταστολής του προβλήματος και από την άλλη υπάρχουν τέτοια εγκληματικά όργανα που αφήνονται ελεύθερα στη διακίνηση του λευκού θανάτου; Ποιος θα πρέπει να μάς απαλλάξει από αυτούς τους φύλακες; Και όπως αντιλαμβάνεσθε ίσως το πρόβλημα δεν είναι πρόβλημα ναρκωτικών, αλλά θεσμών και κοινωνικής οργάνωσης, είναι πρόβλημα όλων μας.

Με τηλεγράφημα που έστειλε στον πρόεδρο της Βουλής κάποια «επιτροπή για τη σωστή ενημέρωση και αντιμετώπιση των ναρκωτικών» ζητεί την αποποινικοποίηση όλων των ψυχοτροπων ουσιών και ιδιαίτερα της κάνναβης για

νά σταματήσει ή έγκληματοποίηση και ό κοινωνικός διασπυρμός ένός περίπου έκατομμυρίου χρηστών της. Άπό αυτό θγαίνει τό συμπέρασμα ότι εάν πράγματι υπάρχουν 1.000.000 χρήστες ψυχοτρόπων ούσιων στην Έλλάδα, τότε τό πρόβλημα πράγματι δέν πρέπει νά αντιμετωπισθεί μόνο με ποινικές κυρώσεις, αλλά με ένα μεγάλο αριθμό από μέτρα, τά όποια θά αντιμετωπίζουν τούς ναρκομανείς σαν μέλη της δικής μας κοινωνίας, δημιουργήματα της πνευματικής κρίσεως πού χαρακτηρίζει τόν πολιτισμό μας. Κι όταν μιλούμε για πνευματική κρίση, έννοούμε την υπετροφία ένός μονομερούς τεχνολογικού πολιτισμού, μέσα στον όποιο τά άνυποψίαστα αυτά 1.000.000 θύματα άγωνίζονται νά θρούν κάπου άλλου τόν παράδεισό τους, νά ξεφύγουν από την κοινωνική άθεβαιότητα και ύποκρισία, από την προσωπική και κοινωνική περιθωριοποίηση, από τό άγχος και την άσκητη έπιβίωση, νά ανακαλύψουν κάτι νέο πού νά τούς ίκανοποιεί και νά τούς προσφέρει κάποια έσωτερική πληρότητα. Άπό κεί και πέρα δέν είναι δύσκολο νά πέσουν θύματα τών άπάνθρωπων κυκλωμάτων του λευκού θανάτου και του τεχνητού παραδείσου, πού τούς οδηγούν από τόν έθισμό στην άπόλυτη έξάρτηση και καταστροφή.

Έτσι τό νομοσχέδιο πού συζητείται στη Βουλή, χωρίς νά προηγηθεί πλατεία συζήτησή του στους κοινωνικούς χώρους και στα κρατικά μέσα ενημερώσεως είναι πολύ φυσικό νά οδηγήσει σε έσφαλμένη αντιμετώπιση του προβλήματος. Η άνεπάρκεια του νομοσχεδίου καταγγέλληκε και από την πανελλήνιο συντονιστική έπιτροπή κατά τών ναρκωτικών, ή όποια αναφέρει ότι οι θάνατοι από χρήση ναρκωτικών αυξήθηκαν κατά 50% σε σύγκριση με τό 1985, οι έμποροι θρούν ασύδοτα και οι χρήστες αυξάνονται κυρίως άνάμεσα στους νέους, ή πολιτεία άδρανει τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και στον τομέα της καταστολής και θεραπείας. Κυρίως καταγγέλλεται ή άνε-

πάρκεια από την άποψη της προλήψεως, για την όποια δέν υπάρχει καμιά πρόβλεψη και της θεραπείας, για την όποια δέν υπάρχει ούτε προβλέπεται νά υπάρξει κάποια ούσιαστική ύποδομή.

Η άποτικοποίηση της χρήσης συμπίπτει με τις επιδιώξεις του έμπόρου ναρκωτικών. Με τό τελευταίο νομοθέτημα ή πολιτεία φαίνεται νά μην έχει άντιληφθεί άκόμη ότι για νά βελτιωθεί ή κατάσταση στο πρόβλημα πού έχουν δημιουργήσει τά ναρκωτικά στη χώρα, πρέπει νά κλείσουν όλοι οι κρουνοί πού με τόν τρόπο του ό καθένας άρδεύει την εύφορη φυτεία τών ναρκωτικών, μεταξυ τών όποιων προτεύοντα ρόλο έχει ό κίτρινος τύπος, ό κινηματογράφος, οι θρώμικες ταινίες, τά ύποπτα κέντρα πού δέν θά ήταν καθόλου εις θάρος της Δημοκρατίας νά περιορίσουν τή δράση τους, άκόμα και νά τή διακόψουν, κυρίως όμως ή τηλεόραση.

Η άποκαθήλωση τών αξιών στο χώρο της παιδείας έχει μεγάλη εύθύνη έπίσης για την άπομάκρυνση τών παιδιών από τις άπασχολήσεις της άρετης και την άναζήτηση ένός καινούργιου τρόπου ζωής στον χώρο τών ναρκωτικών. Κάποιος πρέπει νά μιλήσει δυνατά στους δασκάλους τών παιδιών μας ότι είναι άνάγκη νά μάθουν τά παιδιά τό «πάντα μοι έξεστι άλλ' ού πάντα συμφέρει» και ότι τό σώμα τους είναι ναός του Άγίου Πνεύματος. Χωρίς αυτές τις βασικές κατευθύνσεις άγωγής τών παιδιών είναι δυνατόν νά περιμένει κανείς λύση του προβλήματος τών ναρκωτικών;

Ο δρόμος τών ναρκωτικών στους νέους είναι δύσκολο νά σταματήσει, γιατί είναι δύσκολο νά σταματήσουν οι δρόμοι και τά κανάλια του λαθρεμπορίου τών ναρκωτικών. Τά κέρδη είναι τεράστια, τό δίκτυο καλά όργανωμένο και δέν θά πρέπει νά περιμένει κανείς ότι είναι δυνατόν νά άναχαιτισθεί άμέσως τό λαθρεμπόριο τών ναρκωτικών. Χαρακτηριστική είναι ή δήλωση έκπροσώπου του ΟΗΕ: με τό λαθρεμπόριο τών ναρκωτικών κάνουμε πάντα ένα βή-

μα μπρός και δύο πίσω. Δυστυχώς οι έλπίδες να τεθή ένα τέρμα στο λαθρεμπόριο στη νοτιοανατολική Ασία, δηλ. στο χρυσό τρίγωνο που περιλαμβάνει τις θόρειες περιοχές της Βιρμανίας, της Ταϊλάνδης και του Λάος και παράγει 1000 τόνους ετησίως έναντι των 1400 τόνων της παγκοσμίου παραγωγής είναι μηδαμινές αν όχι ανύπαρκτες. Γιατί αν υποθέσουμε ότι οι άστυνομίες των δυτικών χωρών κατορθώσουν να συλλάβουν τους περισσότερους λαθρεμπόρους ναρκωτικών, ή πηγή από την οποία προέρχεται το όπιο θα παραμείνει ανέπαφη. Ο λόγος γίνεται γιατί σε χιλιάδες χωριά με καλύβες, όπου μένουν δεκάδες χιλιάδες κάτοικοι, καλλιεργείται το όπιο και από εκεί διανέμεται ανά τα πέρατα της υδρογείου μέσω ενός δικτύου που καμμιά άστυνομία του κόσμου, ούτε και αυτή η ΙΝΤΕΡΠΟΛ δεν μπορεί να εξουδετερώσει.

Πρός το παρόν εκείνο που μπορεί να γίνει είναι η υπεύθυνη κρατική επίμελεια για την απασχόληση των νέων κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Μόνο έτσι θα αποκλεισθούν ή ανευθυνότητα και οι επικίνδυνοι πειραματισμοί. Ο πυρήνας του προβλήματος των νέων είναι η απασχόλησή τους.

Επιβάλλεται να ιδρυθούν ειδικά κέντρα ή έστιες νεότητας σε κάθε πόλη, σε κάθε συνοικία με άριστη στελέχωση, όργάνωση και προγραμματισμό. Τα κέντρα αυτά θα βοηθήσουν πολύ στον αγώνα κατά του εγκλήματος. Ο έχθρος είναι ύπουλος, άδίστακτος, πολυμήχανος, θρασύς, με διαρκείς επιθέ-

σεις και ανανεωμένες μεθόδους στρατηγικής και με συνεχή αλλαγή τακτικής για να έκπορθήσει τα τελωνεία, να αποκοιμίσει τους τελωνειακούς και άστυνομικούς. Χίλιους δυο τρόπους επινοεί για να ξεγελάσει τους φύλακες. Τα παραδείγματα άφθονούν από δωροδοκίες μέχρι δολοφονίες.

Όμολογουμένως χρειάζεται περισσότερη έπαγρυπνηση, καλύτερο σύστημα έλέγχου και μεγαλύτερη παρακολούθηση των ξένων.

Άμέσως έρχεται η διαφώτιση όχι μόνο των παιδιών, αλλά και όλοκλήρου του κοινού από τον άμβωνα, από την έδρα, από τον τύπο, από την ΤV, στο καφενείο, στην πλατεία, στο μπαλκόνι, με φέιγ θολάν, με άφισσες. Είναι άπαραίτητη ή ένημέρωση της νεολαίας που διατρέχει όλο και περισσότερο κίνδυνο από την τεράστια διάδοση των ναρκωτικών. Η Πολιτεία, ή Έκκλησία, το σχολείο ή οικογένεια, καθένας από μᾶς, σαν υπεύθυνο άτομο από τη θέση που κατέχει, πρέπει να λάβει μέρος στην έθνική σταυροφορία έναντιον του λευκού θανάτου που μᾶς άπειλεί με πραγματική γενοκτονία. Πρέπει να αναληφθεί το συντομότερο άντεπίθεση κατά της μάστιγας αυτής που ντροπιάζει τον αιώνα μας και διασύρει τον πολιτισμό μας, που υπονομεύει τις ανθρώπινες κοινωνίες και μεταβάλλει σε άθλια ράκη έναν όλόκληρο κόσμο, άποτελούμενο κυρίως από νέους ανθρώπους.

ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΟΥΤΣΙΔΑΚΗΣ



ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΝΕΟ

Ο ΥΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 19^{ου} ΑΙΩΝΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΟΥ

Γ'

"Ας σημειώσουμε πώς δυο γενεές πριν, τὰ πράγματα ἦσαν πολὺ πιὸ δύσκολα γιὰ τοὺς νέους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς προκειμένου νὰ χαράξουν τὴν πνευματικὴ τους πορεία. Τότε νὰ θλέπατε τί ἠρωϊσμός χρειαζόταν, ἀκόμη καὶ στὸ Γυμνάσιο, γιὰ νὰ στέκεις ὅταν στὸ ὄνομα τῆς Ἐπιστήμης σου ἐπαναλαμβάναν τὸ «φάγωμεν, πῶμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκωμεν». "Ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτὸ πὺ ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τις πέντε αἰσθήσεις, ὅτι ἡ ὕλη κυβερνᾷ τὸ πᾶν, ὅτι ἡ ζωὴ μας δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ φυτὸ καὶ τὸ ζῶο, ὅτι ἡ ψυχὴ θγαίνει ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο καὶ τις ὁρμόνες... "Ὅτι ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι τυχαία δημιουργήματα, ἀπόρροια τοῦ ἀδιάκοπου στροβιλισμοῦ τῆς ὕλης χωρὶς κανένα σκοπὸ. "Ὅτι στὸ τέλος ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν ἔχει κανένα νόημα, ἀφοῦ ἐμεῖς δὲν τὴν εὐρήκαμε τάχα στὸ μικροσκόπιο ἢ στὸ τηλεσκόπιο ἢ στὸ δοκιμαστικὸ σωλῆνα τοῦ ἐργαστηρίου ἢ ἀφοῦ στὰ ἀρχεῖα τῶν βιβλιοθηκῶν, στὴν Ἱστορία δὲν συναντήσαμε τὸ Θεὸ ἢ τὸ Χριστό, ὅπως συναντήσαμε τὸν Ἰούλιο Καίσαρα ἢ τὸν Καρλομάγνο.

Τέτοιες δυσκολίες σὲ ποικίλες ἐκδόσεις θὰ συναντοῦσε ὁ νέος στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου μὲ τὴ θραύση πὺ ἔκαμε ὁ ὕλισμος στὰ Γυμνάσια, στὸ Πανεπιστήμιο, σὲ μορφωμένους καὶ ἀμόρφωτους γιὰ νὰ κλονίσει μιὰ Πίστη πὺ ἔσωζε ἄτομα καὶ κοινωνία καὶ τὸ Ἔθνος μας ὀλόκληρο. Κι' ἂν ἦσουν ἀφελῆς καὶ εὐπιστος ἢ καὶ εἶχες πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ γυρίσεις τὴν πλάτη

στὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ, ἦταν ἐνδεχόμενο νὰ τὴν πάθεις καὶ νὰ καθίσεις νὰ πιστέψεις τὴν ἄρνηση πὺ ἤξευρε πολὺ ἐλκυστικὰ νὰ σοῦ σερβίρει ὁ ὕλισμος μὲ μερικὰ ἀπλοϊκὰ καὶ παιδαριώδη ἐπιχειρήματα — μύθους πὺ ἦταν τάχα ἡ τελευταία λέξη τῆς Ἐπιστήμης. Κι' ἂν συνέβαινε νὰ χεῖς ἔστω καὶ λίγη κατάρτιση ἐπιστημονικὴ καὶ φιλοσοφικὴ καταλάβαινες ἀμέσως τὸ μῦθο, τὸ σόφισμα καὶ τὴν παγίδα. "Ἄν ὅμως δὲν εἶχες... Κι' ἂν ἔρχονταν καὶ οἱ ψίθυροι τῆς Κίρκης... τότε μιὰ ζωὴ ἦταν ἔτοιμη νὰ χαθεῖ. Κι' ἕνα μέλλον καὶ μιὰ κοινωνία καὶ ἕνας πολιτισμός...

Μεσουρανοῦσε τότε καὶ ὁ περίφημος Χαίκελ πὺ μὲ θεωρίες καὶ ἐφευρήματα, ἐπιστημονικὰ τάχα, ἐδίδασκε τὸν ὕλισμο γιὰ νὰ προσφέρει σὰν λύση τὸν ἀθεϊσμό, πὺ ἦταν ὁ τελικὸς του στόχος. Ἦταν χαριτωμένο μάλιστα στὴν ἐποχὴ του, πὺ θεώρησε μεγάλο ἐπιχειρήματα τῆς ἀρνήσεως μιὰ φωτογραφία ἀπὸ ὠρία διαφόρων ζῶων καὶ τοῦ ἀνθρώπου, πὺ ἐφαίνοντο, δῆθεν, χωρὶς καμμιά διαφορά καὶ αὐτὸ, κατὰ τὸν ἴδιο, ἐπιστοποιοῦσε τὴν ἀπόλυτη ταυτότητα ἀνθρώπων καὶ ζῶων.

Μὲ κάτι τέτοια εἶχε πρὸς στιγμὴν ἐπηρεασθεῖ καὶ τὸ πολὺ κοινό. Τί ζητᾶτε λοιπὸν ιδιαίτερη θέση γιὰ τὸν ἄνθρωπο;

Ἄπὸ τὸ σκουλήκι καὶ τὸ σκαθάρι ἴσαμε τὸν πιὸ σοφὸ καὶ τὸν πιὸ ἅγιο ἄνθρωπο καμμιά διαφορά. "Ὅλα τὰ ἴδια εἶναι. "Ἄντε τώρα νὰ ξεδιαλύνεις τὸ αἴνιγμα. Εὐτυχῶς «τὸ ἐπιστημονικὸ» παραμῦθι δὲν θάστηξε καὶ πολὺ. Τί ἀπεκαλύφθη ὕστερα; Πὺς πολλὲς ἀπὸ τίς φωτογραφίες ἐκείνες ἦσαν... πλαστές! Μάλιστα. Τὸ ὁμολόγησε καὶ ὁ ἴδιος ὁ

Χαΐκελ πώς κατέφυγε στην πλαστογραφία για να υποστηρίξει τα επιχειρήματά του! Και τότε, ένας συμπατριώτης του, ο καθηγητής Paulsen, καθόλου προκατειλημμένος σημειωτέον, έγραψε γι' αυτόν: «Κατακκόκινος από έντροπην έδιάβασα τὸ βιβλίον αυτό (του Χαΐκελ). Μὲ έντροπὴν διὰ τὴν κατάστασιν τῆς γενικῆς μορφώσεως καὶ τῆς φιλοσοφικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ μας. "Οτι ἕνα τέτοιο βιβλίον μπόρεσε νὰ ὑπάρξῃ, νὰ γραφῆ, νὰ τυπωθῆ, νὰ διαβασθῆ, νὰ θαυμασθῆ, νὰ πιστευθῆ, εἰς ἕνα λαὸν ποὺ εἶχε ἕνα Κάντ, ἕνα Γκαίτε, ἕνα Σοπενχάουερ, αὐτὸ προξενεῖ πόνον».

Ἄκόμη καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Χαΐκελ, ὁ μεγάλος βιολόγος Driesch ποὺ ξεκίνησε σὰν ὄπαδὸς τοῦ διδασκάλου του, τοῦ Χαΐκελ, καὶ φαινόταν ὁ φυσικὸς διάδοχός του, κατέληξε ὄχι μόνον νὰ τὸν ἐγκαταλείψει, ἀλλὰ καὶ νὰ γράφει εἰδικὴ ἐργασία μὲ θέμα: «Ἡ ὑπερνίκησις τοῦ ὕλισμοῦ».

Ἄξίζει νὰ ἀναφερθοῦν ἐδῶ μερικὰ σημεῖα ἀπὸ τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ ἄρθρο τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λειψίας Hans Driesch, ποὺ ἔκανε αἴσθησι σὲ ὅλο τὸν ἐπιστημονικὸ κόσμον:

«Ὁ θεωρητικὸς ὕλισμὸς εἶναι σήμερον κατὰ τὴν γνώμην τῶν σοβαρωτέρων διανοουμένων, κοσμοθεωρία ἢ ὁποῖα ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν, ἀφοῦ ἐκυριάρχησεν ἐπὶ μίαν περίπτωσιν πενηκονταετίαν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ὑπὸ μίαν εἰδικὴν μορφήν καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

Ἄπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἐπεκράτει ἡ πεποιθήσις, ὅτι ἡ μηχανοκρατικὴ ἀντίληψις τῶν φαινομένων ἦτο ὀρθή. Ἡ δὲ λέξις μηχανοκρατία, εἶχε τὴν στενὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβε ἀπὸ τὴν νευτωνικὴν θεωρίαν περὶ τῆς Φύσεως, δηλ. τὴν ἔννοιαν τῆς λεγομένης «κλασσικῆς μηχανικῆς». Ὀλόκληρος ὁ ὕλικὸς κόσμος μὲ τὰ ὀργανικὰ ὄντα, ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ δρῶν ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ θεωρῆται ὡς ἕνα αὐτομάτως λειτουργοῦν συγκρότημα πολλῶν μηχανῶν, ἕνα μεγάλο δηλ. «μη-

χανικὸν σύστημα», συγκροτούμενον ἀπὸ ἄψυχα ἄτομα. Ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς «κλασσικῆς μηχανῆς ἢ ἀντίληψις ἔχει πλέον καταπέσει, καὶ διὲ εἰς αὐτὴν τὴν σφαῖραν τῆς ἀνοργάνου φύσεως, μὲ ἄλλους λόγους εἰς τὴν σφαῖραν τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας. Καὶ ἐν πρώτοις τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμπειρίας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἠλεκτροδυναμικῆς δὲν ὑπετάσσοντο εἰς τὸ σχῆμα τῆς κλασσικῆς μηχανῆς. Εἰς αὐτὸ προσετέθησαν τὰ πορίσματα τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος, τῆς θεωρίας τῶν κβάντα, τῆς ἀτομικῆς φυσικῆς καὶ τὸ πλάσιον τῆς νευτωνεῖου φυσικῆς διεσπᾶτο ὅλον καὶ περισσότερον. Ταῦτα ἀποτελοῦν, θεβαίως, μεγάλην ἀλλαγὴν ἀντίληψεων».

Καὶ ἰδοὺ πὼς συνεχίζει διὰ τὰ βιολογικὰ φαινόμενα:

«Τὸ θέβαιον εἶναι ὅτι κάθε ἀμερόληπτος ἐρευνητὴς εἰς τὴν σφαῖραν τῆς βιολογίας παραδέχεται σήμερον ὅτι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ μὲ μηχανοκρατικὰς ἀντιλήψεις τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ ὀργανικὰ ὄντα καὶ ὅτι ἕνα ἄγνωστον Χ θὰ παραδεχθῆ ὡς ὄριον ἐκεῖνον τὸ ὁποῖον ὑπόκειται εἰς ἐξήγησιν κατὰ τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, ἔστω καὶ ἂν ἀφίνεται εἰς τὸν φιλόσοφον νὰ εἴπῃ κάτι ἀντὶ τοῦ Χ αὐτοῦ.

Ἡ ἀπόρριψις τῆς μηχανοκρατίας ἐγίνεν εἰς δύο διάφορα πεδία τῆς βιολογίας: εἰς τὸ πεδῖον τοῦ σχηματισμοῦ ἐπὶ μέρους μορφῶν καὶ εἰς τὸ πεδῖον τῆς θεωρίας τῆς καταγωγῆς...

Μία μηχανὴ δὲν παραμένει ἐκεῖνο ποὺ ἦτο πρὶν, ὅταν τῆς ἀφαιρέσωμεν ὀρισμένα τεμάχια ἢ ὅταν μεταβάλωμεν κατὰ βούλησιν τὴν θέσιν ὀρισμένων μερῶν τῆς. Ἐνῶ, ἐδῶ, κάθε τεμάχιον τὸ ὁποῖον ἀφαιροῦμεν ἀπὸ τὸ ἔμβρυον ἢ ἀπὸ ἕνα ἀνεπτυγμένον ὀργανισμὸν διατηρεῖ πλήρη τὴν ἰκανότητά του πρὸς δημιουργίαν, ἄθικτον ἀπὸ τὸν οἰονδήποτε τεμαχισμὸν. Ἐπομένως δὲν εἶναι ἰδυνατὸν νὰ γίνεταὶ λόγος περὶ μηχανῶν ἤ ς.

Ἐλέχθη ὅτι ἡ Δαρβίνειος θεωρία ἦτο

τὸ μοναδικὸν μέσον διὰ τὴν ἐξηγήσιν κατὰ μηχανικὸν τρόπον τὴν προέλευσιν ὄλου τοῦ πλῆθους τῶν ὀργανικῶν μορφῶν, διότι ἡ θεωρία αὕτη ἀπέκλεισε κάθε σκέψιν περὶ σχεδίου καὶ σκοποῦ κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν εἰδῶν. Ἐκκήρυττεν, ὅτι κυρία αἰτία τῶν βιολογικῶν γεγονότων, ἦτο ἡ σύμπτωσης καὶ αὐτὸ ἦτο ὅ,τι ἐχρειάζετο ἡ μηχανοκρατικὴ κοσμοθεωρία.

... Ὅλιγα ὅμως ἔτη, ἀφ' ἧς ἐξεδόθη τὸ κυριώτερον ἔργον τοῦ Δαρβίνου καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τοῦ 1890 περίπου, ἤρχισαν νὰ πληθύνωνται αἱ ἐκδηλώσεις ἐκείνων, πού ἐφρόνουσιν ὅτι ἡ ἀξία τῆς θεωρίας περὶ τυχαίας διαμορφώσεως τῆς ποικιλίας τῶν εἰδῶν μετ' ἐπακολουθούσης ἐπιλογῆς τίθεται πλέον ἐν ἀμφιβολίᾳ... Ἡ μεγάλη μεταβολὴ ἀπόψεων ἐν τῇ βιολογίᾳ δύναται ν' ἀποδοθῆ μετὰ τὴν φράσιν ὅτι ἀπὸ τὸ ἄθροισμα ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ὅλον. Διότι αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς τὸ οὐσιῶδες εἰς τὴν νέαν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. "Ὅτι πάλιν ἐνεφανίσθησαν αἱ ἔννοιαι «σχέδιον», «σκοπός», «τέρμα», «δλότης», ἔννοιαι αἱ ὁποῖαι θεοαίως πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται ὄχι μετὰ τὴν στενὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου σχηματιζομένην ἔννοιαν, ἀλλὰ μόνον κατ' ἀναλογίαν».

Αὐτὰ ἔγραψε ὁ μέγας Driesch γιὰ νὰ κατατοπίσει τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους πάνω στὸ πρόβλημα τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς πού ἔγινε τὸ 19ο αἰῶνα μετὰ στόχο τὴν προσπάθεια ἀνατροπῆς τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλὰ πρέπει νὰ εἶναι γνωστὸ πῶς καὶ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸν Driesch, καὶ παράλληλα μ' αὐτὸν καὶ μετὰ ἀπ' αὐτόν, ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει σειρὰ ἀπὸ μεγάλους τῆς ἐπιστήμης πού δημιούργησαν καινούργια ἐποχὴ στὴν ἐπιστήμη τους, τὴ Φυσικὴ, τὴ Χημεία, τὴ Βιολογία, τὴν Ψυχολογία.

Μία καινούργια εἰκόνα τοῦ κόσμου.

Ἴδου τί ἔγραφε, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ πρὸ ἔτους ἀποβιώσας καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας στὸ

Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν Δ. Κωτσάκης, τοῦ ὁποῦ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο παρουσίασαν οἱ «Ἀκτίνες», στὸ περασμένον τεύχος τοῦ μηνὸς Ἰουνίου:

«Ἡ ἐξέλιξις ἀφ' ἑτέρου τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν θεωριῶν ἀποτελεῖ χειροπιαστὴν μαρτυρίαν, ὅτι τὰ νοητικὰ αὐτὰ κατασκευάσματα, πού ἐπινοοῦμεν πρὸς ἔρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς Φύσεως δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ διεκδικοῦν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸν τίτλον, ὅτι εἶναι ἡ ἴδια ἢ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια.

»Δὲν ἔμπορεῖ νὰ προβάλῃ ὡς ἐπιστημονικῶς ἀληθὲς κάτι, πού ἔχει μέσα του πιθανότητα, κάτι πού τροποποιεῖται, πού συμπληρώνεται ἀπὸ τὴν μεταγενεστέραν πείραν ἢ καὶ ἀπορρίπτεται. Ἄλλο ὑποθέσεις καὶ θεωρίαι καὶ ἄλλο ἢ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια. Ἴδου ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ γραφῆ καὶ νὰ λεχθῆ πολλάς φορές, μέχρις ὅτου διασαφηνισθῆ μέσα εἰς τὸν νοῦν μας ἡ τόσον ἀπλή μεταξύ ὑποθέσεων καὶ ἀληθειῶν διάκρισις, πού ὅμως εἶναι τόσον οὐσιώδης. Διότι, δυστυχῶς, ἀκόμη καὶ σήμερον ὑπάρχουν ἀρκετοὶ γύρω μας, πού δὲν ἔχουν καταλάβει τὸ πρᾶγμα. Ζοῦν ἀκόμη μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, πού ἐδημιούργησεν ἡ ἀρνητικὴ προπαγάνδα, ὅταν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκλαϊκίσεως, παρουσίαζε μέσα εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ σαλόνια, τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ πανεπιστήμια, ὑποθέσεις καὶ θεωρίας, πού μόλις εἶχαν ἐμφανισθῆ, ὡς ἀποδεδειγμένα δῆθεν ἐπιστημονικὰ πορίσματα. Ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς θεωρίας ἐζήτησαν νὰ στηριχθοῦν ὅσοι ἤθελαν νὰ ἐρμηνεύσουν κατὰ τρόπον μηχανικῶν ὄλα τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου καὶ τὰ πνευματικά. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐλέγχεται ἡ ἐσφαλμένη κατεύθυνσις. Σήμερον μία τοιαύτη ἀντίληψις δὲν ἔχει τὴν θέσιν της. Ἐμπρὸς εἰς τὸ φῶς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ὑποχωρεῖ. «Εἰς μίαν τελειῶς ἀντικειμενικὴν ἐπισκόπησιν τῆς καταστάσεως», γράφει ὁ πολὺς Sir James Jeans «θὰ φανῆ ὅτι ἡ μηχανιστικὴ ἔρμηνεία ἔχει ρίψει πλέον ὄλα τὰ θέλη

της καί ἔχει ἀποτύχει καί ἀπό ἐπιστημονικῆς καί ἀπό φιλοσοφικῆς πλευρᾶς... Σήμερον ὑπάρχει μέγα ποσοστὸν συμφωνίας, πού εἰς τὴν φυσικὴν πλευρὰν τῆς ἐπιστήμης πλησιάζει σχεδὸν τὴν ὁμοφωνίαν, ὅτι τὸ ρεῦμα τῆς γνώσεως κατευθύνεται π ρ ὁ ς μ ἰ α ν μ ἢ μ η χ α ν ἰ σ τ ἰ κ ἦ ν π ρ α γ μ α τ ἰ κ ὁ τ ἦ τ α. Τ ὁ Σ ὕ μ π α ν ἄ ρ χ ἰ ζ ἔ ι ν ἄ ὁ μ ο ι ἄ ζ ἦ π ε ρ ἰ σ σ ὅ τ ε ρ ο ν π ρ ὁ ς μ ἰ α ν μ ε γ ἄ λ ἦ ν Σ κ ἔ ψ ἰ ν π α ρ ἄ π ρ ὁ ς μ ἰ α ν μ ε γ ἄ λ ἦ ν Μ η χ α ν ἦ ν».

»... Εὐρισκόμεθα λοιπὸν ἐνώπιον ἐνὸς νέου φυσικοῦ κοσμοειδώλου τὸ ὁποῖον διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ προηγουμένου.

«... Ἡ μεταβολὴ ὅμως αὐτὴ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἀντιλήψεις περὶ τῆς Βιολογίας κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὴν ὀλοκληρωτικὴν στροφὴν ἣτις ἐσημειώθη εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς κόλπους τῆς Φυσικῆς Ἐπιστήμης. Ὁ ὕλισμός καὶ ἡ μηχανοκρατία, ἡ ὁποία ἐπεκράτει μέχρι τέλους τοῦ 10' αἰῶνος ὑπεχώρησεν ἀποτόμως πρὸ τῶν προόδων τῆς Φυσικῆς, ἣτις ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἐπικρατούσας ἀρχὰς τοῦ ὀρθολογισμοῦ, εἰσήγαγεν εἰς τὴν αὐστηρὰν Φυσικὴν νόμους ποιοτικούς, νόμους καὶ ἀρχὰς πού ἄλλοτε ἐθεωροῦντο ὡς θάσεις τῆς Μεταφυσικῆς. «Ἡ Μεταφυσικὴ τῆς σημερινῆς Φυσικῆς», «Ἡ Φυσικὴ πρὸ τῆς πύλης τῆς Μεταφυσικῆς», εἶναι τίτλοι συγγραμμάτων πού ἐκδίδονται σήμερον ἀπὸ αὐτοὺς τούτους τοὺς ἐκπροσώπους τῆς πειραματικῆς καὶ θεωρητικῆς Φυσικῆς.

»Αἱ θεωρητικαὶ καὶ πειραματικαὶ ἔρευναι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς ὕλης καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας αὐτῆς, ἀνέτρεψαν τὰς περὶ ὕλης καὶ τῆς ἐνεργείας ἀντιλήψεις τῶν μηχανοκρατῶν. Σήμερον ἡ ὕλη θεωρεῖται ὡς ἔχουσα ὑφὴν δυναμικὴν καὶ δὴ ἠλεκτροδυναμικὴν.

»Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔννοια τοῦ φυσικοῦ νόμου ὑπέστη ἀναπόφευκτα μεταβολή. Καὶ καθὼς παρατηρεῖ ὁ καθηγητῆς Hessen

μαζὶ μὲ τὴν ὕλη καὶ ἡ νομοτέλεια τῆς Φύσεως ἐγίνε ρευστὴ καὶ κινητὴ. Ἡ ὕλη δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀδρανὲς καὶ νεκρὸν, ἀλλὰ κάτι τὸ δρῶν καὶ ζῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀρισθεῖ ἐπακριθῶς καὶ νὰ γίνε νητὸν μὲ ἀκριβεῖς μαθηματικούς νόμους. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀστάθεια αὐτῆν τοῦ φυσικοῦ νόμου προέρχεται καὶ τὸ πρόβλημα τῆς παραδοχῆς εἰς τὴν φύσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως καὶ τὸ δυνατὸν τῆς ἐμφανίσεως ὑπερφυσικῶν φαινομένων εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν φυσικῶν φαινομένων.

»Ἀλλὰ καὶ αἱ πνευματικαὶ ἐπιστήμαι δὲν ἔμειναν ἀμέτοχοι τῆς μεταβολῆς πού ὑπέστη ἡ πειραματικὴ ἐπιστήμη. «Τὸ σπουδαιότερον γεγονός πού ἐσημειώθη ἐσχάτως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν», λέγει ὁ καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κολωνίας Hessen, «εἶναι ὅτι αὐταὶ ἐπανεῦρον τὴν ψυχὴν».

»Ἀλλ' ὁ ἀντίκτυπος τῆς γενομένης μεταβολῆς ἰδεῶν καὶ σκέψεων ἔφθασε καὶ μέχρι τοῦ πεδίου τῶν ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸν κόσμον τῆς προόδου μόνον μὲ τὴ θήθειαν τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων πού ὑφούνται πολὺ πέραν τοῦ βασιλείου τῆς Φύσεως.

»Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο σήμερον σημειοῦται μιὰ μεταλλαγὴ σκέψεων καὶ ἰδεῶν, μεταλλαγὴ βαθειὰ καὶ ριζικὴ, τῆς ὁποίας οἱ ρίζες διακλαδοῦνται σὲ ὄλες τὶς ἐπιστήμες, θεωρητικὲς καὶ θετικὲς. Ἡ σιωπηρὰ αὐτὴ καὶ λελογισμένη πνευματικὴ ἐπανάστασις ἐξαπλοῦται σὺν τῷ χρόνῳ καὶ οἱ καρποὶ τῆς διαρκῶς ἐμφανίζονται ὠριμώτεροι, εἰς πείσμα μερικῶν ἀπρηχαιωμένων «μοντέρνων» διανοουμένων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦν ἀκόμη νὰ αισθανθοῦν τὴν νέαν πνοὴν πού πνέει εἰς τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην».

Αὐτὴν ἀκριθῶς τὴν πνοήν, γιατί εἶναι πνοὴ ζωῆς, δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀγνοήσει ὁ νέος πού θέλει νὰ προχωρήσει στὴ ζωὴ του.

A. A. A.

LOUIS DE BROGLIE

Ο Louis de Broglie, διάσημος Γάλλος φυσικός, από τους μεγαλύτερους φυσικούς του κόσμου, ισόβιος γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Ἰδρυτῆς τῆς «Κυματομηχανικῆς», βραβεῖον Nobel 1929, ἀπέθανε τὸν περασμένο Μάρτιο.



Οἱ «Ἀκτίνες» ἐπανεπισημάντως ἔχουν ἀναφέρει τὸ ἔργον καὶ τὰς ἰδέας τοῦ ἀποβιώσαντος σοφοῦ ἐπιστήμονος.

Μὲ τὴν ἀγγελία τοῦ θανάτου του μεταφέρομε ἓνα μικρὸ σχόλιο ἀπὸ γαλλικὸ Περιοδικὸ μὲ τίτλο «Ἄν παρατηρεῖς σωστὰ τὰ πράγματα, αὐτὸ τ' ἀλλάζει ὅλα».

«Ἡ ἱστορία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν δείχνει ὅτι οἱ μεγαλύτερες ἐπιτυχίες ἔγιναν ἀπὸ τολμηροὺς στοχαστὲς πού διέκριναν καινούργιους δρόμους ἐκεῖ πού οἱ ἄλλοι

δὲν ἔβλεπαν. Ἄν οἱ ἰδέες αὐτῶν τῶν ἰδιοφυῶν ἀνθρώπων εἶχαν ὑποβληθῆ σὲ ἐπιτροπὲς εἰδικῶν χωρὶς ἀμφιβολία θὰ εἶχαν φανεῖ περιέργες καὶ θὰ εἶχαν ἀπορριφθεῖ λόγω τῆς πρωτοτυπίας τους.

Τὸ κατεστημένο ἀντιδρᾷ στοὺς νεωτερισμούς, γιατί ὁ νεωτερισμὸς τὸ τρομάζει. Ὁ Louis de Broglie εἶχε τὴν ἐμπειρία αὐτῆς τῆς στάσεως στὸν τομέα του. Θαυπωμένος ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς καθαρῆς ἐπιστήμης, αὐτῆς πού ἀναζητᾷ τὴν ἀλήθεια, δόθηκε μοναχικὸς στὸ πάθος του, πού τὸν ἐσπρωχνε νὰ μὴ μένει ποτὲ ἱκανοποιημένος οὔτε ἀπὸ τὶς δικές του ἐρμηνεῖες οὔτε ἀπὸ τὶς ἐρμηνεῖες τῶν ἄλλων φυσικῶν. Μὲ ἀτομικὴ του ἐρευνα, ὅπως τὸ εἶπε ὁ Ἄϊνσταϊν, «σῆκωσε μιὰ μεγάλη ἄκρη ἀπὸ τὸν πέπλο».

Ἄν εἶναι ἀπ' αὐτὰ τὰ πνεύματα πού κατώρθωσαν νὰ διαβοῦν τὰ σύνορα τῶν φαινομένων, εἶναι γιατί, γοητευμένος ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὴν φιλοσοφία, ἐγγράφει πάντοτε τὶς ἀνακαλύψεις του στὸ μεγάλο κίνημα τῶν ἰδεῶν πού συγκροτοῦν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ φυσικὴ δὲν ἀποτελεῖ ξεχωριστὸ μέρος τῆς.

Εἶναι τόσο λίγο ξεχωριστὸ μέρος, ὥστε, γι' αὐτόν, ἀκόμη καὶ ἡ φυσικὴ πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει ἀπ' ἑαυτῆς. «Δὲν ὑπάρχει γεγονός ἐξ ὁλοκλήρου ἀκατέργαστο, γράφει ὁ de Broglie. Τὸ πνεῦμα μας ἐγγράφει πάντοτε στὸ ἀκατέργαστο γεγονός τὴν σφραγίδα τῶν τάσεων καὶ τῶν ἀντιλήψεών μας». Ἡ πραγματικότητα, στὸ τέλος, διαφεύγει καὶ θὰ διαφεύγει πάντοτε, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα. Ἄλλὰ ἡ μεγαλωσύνη του τὸν κάνει νὰ σηκώνει μιὰ γωνία ἀπὸ τὸν πέπλο τοῦ ἀνεξερευνήτου ὄντος».

Παραθέτομε ἀκόμη μερικὲς σκέψεις τοῦ ἰδίου τοῦ de Broglie, ὅπως ἀναφέρονται στὸ βιβλίο τοῦ ἀεμινήστου Καθηγητοῦ Δημοκριτοῦ Κωτσάκη «Ἡ ἐπιστῆμη ὁμιλεῖ» (Ἐκδόσεις «Ζωῆς»).

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ «ὔλη καὶ φῶς» ὁ de Broglie σχετικὰ μὲ τὴν θέσιν τῆς ἐπιστήμης μέσα εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀξιών λέγει:

«Ὅλες οἱ ἐφαρμογές τῆς ἐπιστήμης, γράφει, (σελ. IX-X), δὲν προσκομίζουν ὠφέλειαν καὶ δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοὺς μπορεῖ νὰ διαπιστώσῃ τὴν πραγματικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος διότι αὐτὴ ἡ πρόοδος, χωρὶς ἀμφιβολίαν, ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν ὄλην διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου».

Καὶ μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κεφάλαιον «Ἡ μηχανὴ καὶ τὸ πνεῦμα», τὸ ὁποῖον ἀπετέλει διάλεξιν τοῦ εἰς τὸ Λύκειον τοῦ Pasteur, χρήσιμα καὶ διὰ τοὺς νέους μας.

«Ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἰσθητικῶν, ὅπως καὶ τῶν ἠθικῶν συναισθημάτων, εἶπεν, ἔχουν τὴν ρίζαν τοὺς εἰς μερικὰς μεγάλας τάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τάσεις ποὺ συνδέονται μὲ τὶς πλέον βαθιεῖς καὶ πολὺ μυστηριώδεις δυνάμεις τῆς ζωῆς. Αὐτὲς οἱ τάσεις ἀκολούθησαν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ σβήσουν πρὶν ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ νεώτερος λοιπὸν πολιτισμὸς μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιέσῃ καὶ νὰ καταπνίξῃ οὔτε τὴν σκέψιν οὔτε τὴν εὐαισθησίαν οὔτε τὴν ἠθικὴν συνείδησιν...

»Αναπόφευκτος καὶ λυπηρὴ συνέπεια τῆς προόδου τῆς ἐφαρμοσμένης ἐπιστήμης εἶναι ἡ αὔξησις τῆς δυνάμεως τοῦ νὰ καταστρέφῃ. Εἶπαν μερικοὶ ὅτι ἡ γνῶσις εἶναι δύναμις. Ἄλλὰ, ἀλλοίμονον! Ἐὰν δύνασαι τὸ καλόν, δύνασαι ἐπίσης καὶ τὸ κακόν! Ἡ ἀνθρωπότης τῆς ἐποχῆς μας μὲ τὰ μέσα τῆς καταστροφῆς, τὰ ὁποῖα διαθέτει, ὁμοιά-

ζει μὲ ἓνα παιδάκι ποὺ κρατεῖ ἓνα γεμισμένο περιστροφον εἰς τὰ χέρια του, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνεται τὸν κίνδυνον ποὺ διατρέχει, ὅταν τὸ χειρίζεται. Θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὸ παιδάκι θὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς φρονήσεως, προτοῦ συμβῇ καμμία ἀνεπανόρθωτος καταστροφὴ ἄλλὰ, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἴμεθα γεμάτοι ἀπὸ ἀνησυχίας». Καὶ μετ' ὀλίγον προσθέτει:

«Ὁ κίνδυνος ἐνὸς πολιτισμοῦ ἀνεπτυγμένου περισσότερον ἀπὸ ὅσον πρέπει, δὲν εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ πολιτισμὸς, ἀλλὰ ἡ καταστροφὴ τῆς ἰσορροπίας, ποὺ θὰ συμβῇ, ἐὰν δὲν γίνῃ μία παράλληλος ἀνάπτυξις πνευματικῆς ζωῆς, ποὺ θὰ φέρῃ τὸ ἀπαραίτητον ἀντίβαρον. Ἐδῶ εἶναι ἡ κυρία αἰτία τοῦ δυσκόλου, ἀλλὰ καὶ θεμελιώδους ρόλου τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν νέων γενεῶν, οἱ ὁποῖες θὰ πρέπει νὰ ξεύρουν νὰ ἐπιωφελοῦνται ἀπὸ τὰ πρακτικὰ πλεονεκτήματα τῆς νεώτερης ζωῆς, χωρὶς νὰ παύσουν νὰ διατηροῦν καὶ νὰ αὐξάνουν τὴν ἠθικὴν κληρονομίαν, τὴν ὁποῖαν ὁ ἀνθρώπος βραδέως ἀπέκτησε. Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται ἐν μέρει τὸ μέλλον τῆς παιδείας μας.

»Ἀφήσατέ με νὰ σᾶς εὐχηθῶ τελευταῖον νὰ διατηρήσετε εἰς ὄλην σας τὴν ζωὴν ὡς ἓνα πολῦτιμον κτῆμα τῶν σπουδῶν σας εἰς τὸ Λύκειον, τὴν καλλιέργειαν κάθε ἀνωτέρου πράγματος εἰς τὴν πνευματικὴν, αἰσθητικὴν ἢ ἠθικὴν τάξιν. Καλλιέργειαν, ἄνευ τῆς ὁποίας ἓνας πολιτισμὸς, ὅσον τελειοποιημένος καὶ ἂν εἶναι εἰς τὶς ὕλικές του λεπτομέρειες, δὲν θὰ ἦτο ἐντὸς ὀλίγου τίποτε ἄλλο, παρὰ μία πολὺπλοκος μορφὴ βαρβαρότητος».

M. K.

ΕΝΑ ΖΕΣΤΟ ΒΡΑΔΥ ΣΤΟΝ ΠΑΓΩΜΕΝΟ ΒΟΡΡΑ

Παρασκευή θράδου, πέντε Δεκεμβρίου. Παραμονή Ἁγίου Νικολάου.

Στὸ πολυτελέστατο σαλόνι τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου τῆς Στοκχόλμης περιμένω τὸν Γκόρντον (Gordon). Τὸ ραντεβού μας εἶναι στὶς ὀκτώ. Ὁκτὼ παρὰ ἐμφανίζεται στὴν εἴσοδο τοῦ ξενοδοχείου. Ψηλός, ἀδύνατος, ξανθός, τυπικός σκανδιναυός. Γεμάτος νεανική ζωντάνια (εἶναι 27 ἐτῶν), ἀλλὰ καὶ εὐγένεια.

Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα εἶχα ἐπισκεφθεῖ τὸ ἐργοστάσιο ποῦ εἶναι ἰδιοκτησία τῆς οἰκογένειάς του, στὴν περιοχή τῆς Στοκχόλμης, κοντὰ στὸ ἀεροδρόμιο. Ἔμεινα κατὰπληκτος ἀπὸ τὴν ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς, τὴν καθαριότητα τοῦ δαπέδου, τῶν μηχανῶν, τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν πρωτότυπο τρόπο ποῦ μᾶς παρουσίασαν τὴν δραστηριότητα τῆς ἐπιχειρήσεώς των. Ἐβδομήντα ὀκτὼ συνολικά ἐργαζόμενοι, οἱ εἴκοσι πέντε πτυχιούχοι ἀνωτάτων σχολῶν (κυρίως μηχανολόγοι). Ὁ Γκόρντον ἔχει σπουδάσει μηχανολογία στὸ Πολυτεχνεῖο τῆς Στοκχόλμης καὶ οἰκονομικά σὲ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀμερικῆς. Στὴν αἴθουσα ὑποδοχῆς τοῦ ἐργοστασίου ἕνας μεγάλος πίνακας μὲ τίς φωτογραφίες ὄλων τῶν ἐργαζομένων στὴν ἐπιχείρηση. Κάθε ἐργαζόμενος ἔχει τὸ δικό του χῶρο ὑγιεινῆς μὲ τὴν ντουλάπα του γιὰ τὰ ρούχα τῆς δουλειᾶς, ποῦ τὸν φροντίζει καὶ τὸν καθαρίζει μόνος του.

Ὁ Γκόρντον ὅμως εἶναι μπροστὰ μου, μὲ χαιρετᾷ μὲ τὴν γνωστὴ σκανδιναυικὴ εὐγένεια κι ἀποφασίζουμε νὰ πᾶμε γιὰ φαγητό. Τοῦ προτείνω νὰ πᾶμε σ' ἕνα ἑλληνικὸ ἐστιατόριο. Δέχεται. Ψάχνει στὸν κατάλογο θρῖσκει ἕνα ἑλληνικὸ ἐστιατόριο καὶ πηγαίνουμε μὲ τ' αὐτοκίνητό του. Εἶναι γεμάτο. Ἡ ἀτμό-

σφαιρα ἄσχημη, μὲ ρεμπέτικη μουσική. Φεύγουμε.

—Τώρα εἶσαι δικός μου, μοῦ λέει. Θὰ φᾶμε σκανδιναυικά.

Τραβήξαμε πρὸς τὴν παραλία καὶ βρεθήκαμε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ μικρὰ λιμάνια ποῦ σχηματίζονται στὴν πόλη, καθὼς αὕτη ἀπλώνεται σ' ἕνα πλῆθος νησιῶν, ἔτσι ποῦ δίκαια ὀνομάσθηκε «Βενετία τοῦ Βορρά».

Σταματήσαμε μπροστὰ σ' ἕνα παλιὸ καϊκι.

—Τὸ ἀμπάρι του, μοῦ ἐξήγησε, εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ καλὰ ἐστιατόρια τῆς Στοκχόλμης, καὶ μὲ γνήσια σκανδιναυικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἐδῶ θὰ φᾶμε. Περιμένε λιγάκι.

Ἀνέβηκε τὴ σκάλα τοῦ καϊκιῦ καὶ σὲ λίγο ξαναγύρισε.

—Θάχουμε τραπέζι, μοῦ εἶπε, σὲ μιὰ ὥρα. Θέλεις ν' ἀφήσουμε τὸ αὐτοκίνητο καὶ νὰ περπατήσουμε λίγο;

Δὲν μοῦ φάνηκε καθόλου ἄνετη αὐτὴ ἡ πρόταση, καθὼς ἡ θερμοκρασία ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν, φυσοῦσε κι ἔριχνε ἀραιὲς υφάδες χιονιοῦ. Ὅμως μὴ καὶ μοῦ τὸ πρότεινε δέχτηκα.

Τυλίχτηκα καλὰ στὸ παλτό μου, φόρεσα γάντια, κασκόλ καὶ τὸ γούνινο καπέλλο κι ἀρχίσαμε νὰ περπατᾶμε, στὸ πεζοδρόμιο μιᾶς ὥρας λεωφόρου. Ἀριστερὰ μας ἡ θάλασσα καὶ λίγο μακρύτερα τὸ νησί ποῦ πάνω του εἶναι τὰ Ἀνάκτορα, ἡ Βουλὴ καὶ ἡ μικρὴ παλιὰ πόλη.

Δεξιὰ μας, ὠραία παλιὰ κτίρια μὲ καταπληκτικὲς προσόψεις.

—Ἐδῶ εἶναι τὰ πιὸ ἀκριθὰ διαμερίσματα τῆς πόλης, μὲ πληροφορεῖ ὁ Γκόρντον.

Σὲ λίγο περναῖμε μπροστὰ ἀπὸ τὸ «Βασιλικὸ Δραματικὸ Θέατρο» ποῦ

βρίσκεται κάτω απ' τή διεύθυνση του μεγάλου Σουηδοῦ σκηνοθέτου "Ινγκμαρ Μπέργκμαν. Προχωρούμε σ' ένα πεζόδρομο, πού καθώς προστατευόταν απ' τὰ γύρω κτίρια τὸ κρύο λιγότευε. "Ετσι μπορούσαμε νὰ μιλάμε μεταξύ μας:

Μπροστά μας μιὰ συντροφιά νέων ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ ντύσιμο τῶν «ροκάδων» ἢ «πάνκς».

—Εἴμαστε στὸ κέντρο τῆς πόλης, μοῦ λέει ὁ Γκόρντον, καὶ στοὺς δρόμους αὐτοὺς εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα καταστήματα. "Ομως τὴν νύχτα συχνάζουν ἐδῶ οἱ νεαροὶ αὐτοὶ ποῦχαν πρόβλημα μὲ τὰ ναρκωτικά.

—Πόσο σοβαρὸ εἶναι στὴ Σουηδία τὸ πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν Γκόρντον;

—Ἀρκετὰ σοβαρὸ καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτό. Θὰ ξέρεις θέβαια πῶς ἔχουμε ξανα ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑψηλοὺς δείκτες αὐτοκτονιῶν στὸν κόσμο.

—Ναὶ τὸ ξέρω. Πές μου ὅμως πού νομίζεις πῶς ὀφείλεται αὐτό;

—Πολλοὶ τὸ ἀποδίδουν στὸ κλίμα μας καὶ τὴ γεωγραφικὴ μας θέση. Εἶδες ἀπὸ τίς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα εἶναι σκοτάδι καὶ μὲ τόσο κρύο. "Αν δὲν ἔχεις ἄλλα ἐνδιαφέροντα δὲν ἔχεις νὰ κάμεις τίποτα. Θὰ πᾶς στὸν κινηματογράφο, θὰ πᾶς σ' ἕνα κέντρο διασκεδάσεως. Κι ὕστερα θὰ ἴναι ἀκόμη νωρίς καὶ δὲν θὰ ἔχεις τί ἄλλο νὰ κάμεις. Σὲ πιάνει μιὰ ἀνία κι ὕστερα ἀρχίζει τὸ στρές. "Ετσι πολλοὶ ὀδηγοῦνται στὰ ναρκωτικά καὶ στὸν θάνατο ἢ στὴν νευρασθένεια ἢ ἀπ'εὐθείας στὴν αὐτοκτονία. "Η ἐξήγηση ὅμως αὐτή, κατὰ τὴ γνώμη μου δὲν μπαίνει στὴν καρδιά τοῦ προβλήματος. Γιατὶ ἂν ἡ αἰτία ὄλων αὐτῶν ἦταν μόνο τὸ κλίμα ἢ ἡ γεωγραφικὴ θέση θὰ ἔπρεπε οἱ πιὸ πολλές αὐτοκτονίες νὰ γίνονται τὸν χειμῶνα. "Ομως, παράξενο, οἱ πιὸ πολλές αὐτοκτονίες γίνονται τὴν ἀνοιξη.

—"Η παρατήρησή σου Γκόρντον εἶναι σημαντικὴ, ἀλλὰ τότε ποιά κατὰ τὴ γνώμη σου εἶναι ἡ βαθύτερη αἰτία τοῦ προβλήματος.

—Γιὰ μένα τὸ πράγμα εἶναι ξεκάθαρο. Δὲν εἶναι οἱ μεγάλες καὶ κρύες νύχτες πού σπρώχνουν τοὺς νέους μας στὰ ναρκωτικά καὶ στὴν αὐτοκτονία. Εἶναι ἡ ἔλλειψη ἀγάπης πού δημιουργεῖ ἄγχος καὶ μοναξιά. "Εδῶ ὁ νέος ἄνθρωπος ζεῖ μόνος του. Κλεισμένος στὸν ἑαυτό του. Γεμάτος ὕλικά ἀγαθά. "Ασφαλισμένος σὲ διάφορες ἀσφάλειες, γιὰ διαφόρους κινδύνους. Αὔριο, Σάββατο, αὐτοὶ οἱ δρόμοι καὶ τὰ καταστήματα θὰ γεμίσουν ἀνθρώπους πού θὰ ἀγοράζουν σὰν τρελλοὶ ἕνα σωρὸ πανάκριβα κι ἄχρηστα πράγματα. Κι ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ θὰ ἴναι μόνοι τους. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσει μὲ κανέναν. Νὰ ἐπικοινωνήσει μὲ τὸν διπλανό του. Οὔτε μὲ τοὺς γονεῖς του, οὔτε μὲ τ' ἀδέλφια του, οὔτε μὲ τὰ παιδιὰ του.

Γιὰ μένα δὲν εἶναι τὸ ἔξω σκοτάδι πού δημιουργεῖ τὸ ἄγχος, ἀλλὰ τὸ μέσα σκοτάδι πού ἔχουν οἱ ἄνθρωποι. Τὸ σκοτάδι πού δημιουργεῖ στὴν καρδιά ἡ ἔλλειψη τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ διπλανό του. "Εδῶ δὲν ἐνδιαφέρεσαι γιὰ κανέναν κι οὔτε ἐνδιαφέρεται κανεὶς γιὰ σένα. Ζεῖς μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Πνίγεσαι μέσα στὸν ἐγωισμό σου καὶ νομίζεις πῶς φταίει ὁ χειμῶνας καὶ τὸ σκοτάδι καὶ περιμένεις τὴν ἀνοιξη μὲ τὸ πολὺ φῶς καὶ τίς ζεστὲς μέρες ν' ἀλλάξουν τὰ πράγματα. "Αλλὰ γιατί ν' ἀλλάξουν ἀφοῦ τὸ σκοτάδι, τὸ ἄγχος, τὸ κουβαλάμε μέσα μας! "Ετσι ἡ ἀνοιξη εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν ἀπογοητεύσεων καὶ γι' αὐτὸ καὶ τῶν αὐτοκτονιῶν.

—Γκόρντον, πῶς συμβιβάζεται αὐτὸ πού λές γιὰ μοναξιά μὲ τὸ γεγονὸς πῶς ἐδῶ στὴ Σουηδία ὑπάρχει μιὰ πλήρης ἐλευθερία ἠθῶν. Τὰ παιδιὰ ἀπὸ πολὺ μικρὴ ἡλικία εἶναι ἐλεύθερα νὰ γνωρίσουν μιὰ κοπέλλα, καὶ νὰ ἔχουν μαζί της κάθε σεξουαλικὴ ἱκανοποίηση.

—Εἶπες ἀκριβῶς τὴ λέξη πού δίνει τὴν ἀπάντηση στὸ πρόβλημα. «Ἰκανοποίηση». Δηλαδή ἐγωισμός. Καὶ ἡ σεξουαλικὴ ἐλευθερία καταντάει τελικὰ ἕνας ἐγωισμὸς ὅπου ὁ καθένας χωρὶς κανένα ὄριμο δεσμό, χωρὶς οὐσιαστικὴ ψυ-

χική επικοινωνία αναζητάει την ικανοποίησή του. Στο τέλος όλα γίνονται μιά ρουτίνα, γιατί ό καθένας μένει κλεισμένος στον έγωισμό του.

Κι όλα αυτά γίνονται σέ μιά ήλικία πού θά 'πρεπε νά θάζει κανείς θεμέλια γιά νά οίκοδομήσει τό μέλλον του, άντι νά έξαντλεί τά ένδιαφέροντά του και τή δραστηριότητά του στό σέξ. "Έτσι όταν φθάσει κανείς στά είκοσι χρόνια του και άντιμετωπίζει τά σοβαρά προβλήματα τής ζωής, τό μόνο σίγουρο έφόδιο πού έχει γι' αυτό είναι ή πλήρης σεξουαλική έμπειρία συνδυασμένη με ένα αίσθημα κόρου γιά ό,τι έχει σχέση μ' αυτή. Γιατί όλα αυτά γίνονται στό επίπεδο του βιολογικού ανθρώπου. Δέν έχουν καμιά ύποψία γιά τήν ψυχική επικοινωνία πού μπορεί νά γίνει όμως σ' ένα άνώτερο ανθρώπινο επίπεδο.

"Όμως ή πρώτη έφηβική περιέργεια γιά ό,τι έχει σχέση με τή σεξουαλική ζωή ικανοποιείται γρήγορα. "Η έπανάληψη, έστω και μ' ό,τι πρωτότυπο μπορεί νά έπινοηθεί στό χώρο αυτό, φέρνει τόν κόρο και τή συνήθεια. "Η πλήρης έλευθερία, θάλεγα ή άσυδοσία και ή δυνατότητα νά 'χει κανείς ό,τι θέλει, ξεγυμνώνει τήν γενετήσια πράξη από κάθε αίγλη, κάθε ιερότητα και σοβαρότητα. "Από προσωπική πράξη τήν κάνει δημόσια πράξη. "Υπόθεση γιά καλαμπούρι και σόκιν άνέκδοτα.

Τώρα νομίζω μπορείς νά καταλάβεις γιατί όλη αυτή ή ιστορία ξεφουσκώνει τόσο εύκολα και τόσο γρήγορα. Οί νέοι αυτοί άνθρωποι μένουν στό κενό, πιεζόμενοι από τά προβλήματα τής ζωής πού ζητάνε άντιμετώπιση με σοβαρά έφόδια. Στην ήλικία όμως πού θά 'πρεπε ν' άποκτηθούν τά έφόδια τό ένδιαφέρον ήταν άλλου. Κι όταν ή προσωπική, ψυχική και σωματική ένωση με μιά κοπέλλα είναι ένα από τά έφόδια γιά ν' άντιμετωπίσει κανείς τή ζωή, τότε δέν υπάρχουν οί προϋποθέσεις γιά νά δημιουργηθεί αυτή ή σοβαρή σχέση. "Όλα αυτά τά γεγονότα τάχει μπουχτήσει κανείς σαν βιολογική ικανοποίηση. Στην περιοχή αυτή ή ζωή δέν έχει τίποτε νά σου προσφέρει καινούργιο ή

ούσιαστικό. Ξανασυναντάμε λοιπόν πάλι τό ίδιο πρόβλημα. Τό άδιέξοδο πού δημιουργεί ή έλλειψη τής αγάπης, τής επικοινωνίας, τό κλείσιμο στον έγωισμό μας. "Όλα αυτά έγώ τά έχω ζήσει. Είμαι ένα παιδι αυτής τής γενιάς πού μεγάλωσε μέσα σ' αυτή τή νοοτροπία. "Όμως άν αυτά πού σάς λέω τά φωνάξω δυνατά σ' αυτά τά παιδιά πού βλέπετε γύρω σας, θά με δείρουν. Γιατί ή ζωή πού κάνουν τώρα τους βολεύει. Τό αύριο, τό μέλλον, δέν θέλουν νά τό σκέπτονται...

Είχαμε περπατήσει αρκετά και θρισκόμαστε πάλι μπροστά στό παλιό καικι-έστιατόριο. "Ανεθήκαμε τς σκάλες και μπήκαμε στην γέφυρα. "Απ' εκεί μιά σκάλα κατέβαζε στό παλιό άμπάρι.

Καμιά δεκαριά καλοστρωμένα τραπέζια ήταν όλο τό έστιατόριο. Μας όδήγησαν σ' ένα γωνιακό τραπέζι, καθήσαμε και μās έφεραν τήν λίστα των φαγητών. "Αφισα τόν Γκόρντον νά παραγγείλει και γιά μένα και σκεπτόμουν όσα άπροσδόκητα άκουσα προηγουμένως από τούτον τόν νεαρό, πετυχημένο έπιχειρηματία. Δέν περίμενα ποτέ ν' άκούσω αυτές τς ιδέες στην πρωτεύουσα τής Σουηδίας, από ένα νέο Σουηδό.

Σημεία των καιρών; "Ισως.

"Από τό φινιστρίνι έβλεπα έξω τόν άέρα νά φέρνει νυφάδες χιονιού, ένω τά κύματα κουνούσαν έλαφρά τό καικι-έστιατόριο.

—Γκόρντον, του λέω, αυτά πού μου είπες προηγουμένως μ' έβαλαν σέ σκέψεις. Θεωρείς πώς όλες αυτές οί άντικοινωνικές έκδηλώσεις είναι συμπτώματα τής ίδιας αίτίας. Του έγωισμού του σύγχρονου ανθρώπου και τής έλλειψως επικοινωνίας με τόν συνάνθρωπό του. Θά σου κάνω μιά προσωπική έρώτηση και άν θέλεις άπαντάς: Ποιά είναι ή σχέση σου με τους γονείς σου, με τή γυναίκα σου, με τους άνθρώπους πού εργάζονται στην έπιχειρήσή σας;

—“Αν και δεν έχουμε πολλές ώρες που γνωριστήκαμε, όμως νομίζω πως γνωρίζομαστε από καιρό και μπορώ να κουβεντιάσω μαζί σου με όλη την άνεση.

Τακτοποιήθηκε καλύτερα απέναντί μου, ikάθησε πιο άνετα στην καρέκλα του κι άρχισε να διηγείται.

—Πριν λίγο καιρό οργανώθηκε μια παρουσίαση των πιο δυναμικών εταιριών της Σουηδίας. Κάλεσαν και μας και ο πατέρας μου ανέθεσε σε μένα να παρουσιάσω την εταιρία μας. Πάνω σ' ένα χαρτί έβαλα τα δακτυλικά μου αποτυπώματα τα μεγάλλοντα κι άρχισα την ομιλία μου προβάλλοντας αυτή την εικόνα και λέγοντας: Είμαι ο Γκόρντον S. Είμαι μοναδικός σ' αυτόν τον κόσμο, όπως το αποδεικνύουν τα αποτυπώματα των δακτύλων μου. “Όμως δεν είμαι μονάχος, κι ούτε θρέθηκα ξεκρέμαστος σ' αυτό τον κόσμο. Γεννήθηκα απ' αυτούς τους γονείς, κι έδειξα τη δεύτερη διαφάνεια που 'ταν οι γονείς μου. “Ο παππούς μου απ' τον πατέρα μου ήταν Νορβηγός, που μετανάστευσε στον Καναδά. Έκει έζησε σαν αγροτικός εργάτης σε τούτη την καλύβα, κι έδειξα την τρίτη διαφάνεια με τον παππού μου μπροστά σε μια χιονισμένη καλύβα. Το πάτωμα της καλύβας ήταν το χώμα. “Όμως οι άνθρωποι που ζούσαν εκεί μέσα ήταν δυνατοί, γιατί διέθεταν δυο μεγάλα όπλα. Είχαν μεταξύ τους αγάπη και ήθελαν να δημιουργήσουν κάτι σπουδαίο στη ζωή τους. Μετά από πολλά χρόνια ξαναγύρισαν στην Ευρώπη κι εγκαταστάθηκαν στη Σουηδία.

Οι γονείς της μητέρας μου ήταν Γερμανοί και ζούσαν στο Πότσνταμ κοντά στο Βερολίνο. Σκοτώθηκαν όταν τα σοβιετικά στρατεύματα κατέλαβαν το Βερολίνο. Η μητέρα μου θρέθηκε στη Σουηδία, παντρεύτηκε τον πατέρα μου και πριν 27 χρόνια γεννήθηκα εγώ.

“Ετσι άρχισα την παρουσίαση της εταιρίας μας κι έτσι και σύ μαθαίνεις τώρα για την οικογένειά μου.

“Ο πατέρας μου είναι ένας χαρισματικός μηχανικός με πρωτότυπες κατα-

σκευστικές ιδέες, αλλά συγχρόνως και προοδευτικές κοινωνικές απόψεις. Ξεκίνησε την επιχείρηση, που σήμερα έχουμε, δουλεύοντας αυτός, ή μητέρα μου κι ένας φίλος του σ' ένα παλιό γκαράζ. Γρήγορα όμως προόδευσε κι αυτό νομίζω όφειλεται στο ότι πρόσεξε τρεις βασικούς παράγοντας. Τα προϊόντα που φτιάχνει το εργοστάσιό μας, τους ανθρώπους που τα παράγουν και τους πελάτες.

Οι μηχανές που παράγουμε όπως είδες είναι πρωτότυπες, απλές και πρακτικές και τη δουλειά που κάνουν την κάνουν με ακρίβεια. “Ετσι έχουμε πελάτες σ' όλη την Ευρώπη, την Αμερική, την Ιαπωνία και την Κίνα. Οι άνθρωποι που εργάζονται στην επιχείρησή μας είναι συνεργάτες μας. Για να αποδώσουν πρέπει να θεωρούν δική τους υπόθεση την πρόοδο της επιχείρησης και κυρίως να αισθάνονται ότι εργαζόμενοι κοντά μας, δημιουργούν. “Όταν δεν θεωρεί τον έαυτό του εργάτη αλλά δημιουργό ο εργαζόμενος αισθάνεται άνετα στην δουλειά του, δουλεύει με κέφι, με συνέπεια, με ακρίβεια, σου δίδει ιδέες για την βελτίωση της δουλειάς, κρατάει καθαρό το χώρο της εργασίας του και νοιώθει ικανοποιημένος απ' αυτό που κάνει. Είναι συμφιλιωμένος με την εργασία του και το περιβάλλον του, δηλαδή με τους συναδέλφους του, τα εργαλεία του και τις μηχανές. “Ετσι είναι ένα ισορροπημένο άτομο, ψυχικά γαλήνιο. Αυτή η ψυχική του ισορροπία και γαλήνη αντανακλά στον τρόπο που εργάζεται και στην ποιότητα της εργασίας του. Κι έναν τέτοιο εργαζόμενο δεν χρειάζεται κανείς να τον ελέγχει. Η επιχείρηση γίνεται μια ομάδα που δεν χρειάζεται έλεγχο, αλλά συντονισμό. Για να γίνουν όλα αυτά όμως πρέπει να βοηθηθεί ο εργαζόμενος, να αισθάνεται έτσι από την διοίκηση της επιχείρησης. Κι αυτό είναι ευθύνη κυρίως του πατέρα μου και μένα που είμαι αντιπρόεδρος της εταιρίας. Για να το πετύχουμε αυτό φροντίζουμε οι εργαζόμενοι στην επιχείρηση να αμείβον-

ται πολύ καλά και να έχουν και ιδιαίτερη αμοιβή ανάλογη με τα κέρδη της εταιρίας. "Υστερα ξέρουν τις παραγωγές που έχουμε και τον προγραμματισμό της παραγωγής.

Για την κατασκευή μιᾶς μηχανής συγκροτείται μιὰ ομάδα κατασκευῆς της. Στὴ διάρκεια τῆς κατασκευῆς, ἡ κατασκευαστικὴ ομάδα συγκεντρώνεται συχνὰ καὶ μαζί μ' αὐτοὺς πού μελέτησαν τὴ μηχανὴ συζητᾶται καὶ ἐπιλύει τὰ διάφορα κατασκευαστικὰ προβλήματα πού ἔχουν προκύψει καὶ συντονίζεται ἡ περαιτέρω ἐργασία. Στὸ τέλος πάνω στὴ μηχανὴ μπαίνει μιὰ πινακίδα πού ἔχει τὰ δνόματα καὶ τὶς ὑπογραφές ὅλης τῆς κατασκευαστικῆς ὁμάδας. Καὶ δὲν φαντάζεσαι πῶς αἰσθάνεται ἕνας τεχνίτης ὅταν, γιὰ παράδειγμα, μετὰ ἀπὸ χρόνια πηγαίνει νὰ διορθώσει κάτι σὲ μιὰ μηχανὴ στὴν Ἀμερικὴ καὶ βλέπει τὴν πινακίδα μετὰ τὸ ὄνομά του πάνω στὴ μηχανή. Αἰσθάνεται δημιουργὸς κι ὄχι ἀνώνυμος ἐργάτης.

Κάθε μεσημέρι ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι στὴν ἐπιχείρηση τρῶμε μαζί τὸ ἴδιο φαγητὸ στὴν τραπεζαρία τοῦ ἐργαστασίου. Πολλές φορές μετὰ τὸ φαγητὸ συζητᾶμε διάφορα προβλήματα τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ γίνεται ἐνημέρωση γιὰ τὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς καὶ τὶς νέες προοπτικές. "Ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πού ἐργάζονται στὸ ἐργοστάσιο τοὺς ξέρω πολὺ καλά, ὅπως ξέρω πολὺ καλά καὶ καὶ μπορῶ νὰ κάνω πολὺ καλά τὴ δουλειά πού κάνουν. "Ἐχω ἐργαστεῖ σ' ὅλες τὶς δουλειές τοῦ ἐργοστασίου. Ἀπὸ δεκαπέντε χρονῶν στὶς διακοπές τοῦ σχολείου ὁ πατέρας μου μ' ἔφερνε στὸ ἐργοστάσιο καὶ ἐργαζόμουν. Ἡ πρώτη δουλειά πού ἔκανα ἐδῶ ἦταν νὰ καθαρίζω τοὺς διαδρόμους καὶ τὶς κοινόχρηστες τουαλέτες.

"Ἐτσι αἰσθάνομαι κι ἐγὼ σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπιχειρήσεως. Καθόλου ἀφεντικό, ἀλλὰ ἕνας πού ἡ εὐθύνη του εἶναι νὰ τονίζει μετὰ τὸ παράδειγμα του τὴν προσωπικὴ εὐθύνη τοῦ κάθε ἐργαζόμενου. Νὰ φροντί-

ζει ὥστε ὁ καθένας νὰ αἰσθάνεται δική του ὑπόθεση τὴν πρόοδο τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ ἐργασία νὰ εἶναι γι' αὐτὸν εὐκαιρία πού θὰ ἐκφράζει τὴν δημιουργικὴ του πνοὴ καὶ θὰ ὀλοκληρώνει τὴν προσωπικότητά του. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι στὴ φύση του δημιουργός. Ἀρκεῖ νὰ θρεῖ τὶς κατάλληλες συνθήκες γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴν δημιουργικὴ του αὐτὴ ἔφεση μέσα στὴν ἐργασία του, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ φύση τῆς δουλειᾶς πού κάνει. Νά, γιὰ παράδειγμα. Στὴν δεύτερη σειρά τῶν φωτογραφιῶν τῶν ἐργαζομένων πού εἶδες στὴν αἴθουσα ὑποδοχῆς τοῦ ἐργοστασίου εἶναι ὁ μικρότερος ἀδελφός μου, ἐγὼ εἶμαι στὴν πέμπτη σειρά. Δὲν θέλησε νὰ προχωρήσει σὲ ἀνώτερες σπουδές. "Ἐχει ὅμως μεγάλο ταλέντο στὰ ἠλεκτρονικά. "Ἐχει τελειώσει μιὰ μέση σχολὴ ἠλεκτρονικῶν καὶ κατασκευάζει μαζί μὲ ἄλλους τὰ ἠλεκτρονικὰ συστήματα ἐλέγχου τῶν μηχανῶν μας. Κι εἶναι ἐνθουσιασμένος μ' αὐτὸ πού κάνει, γιατί τὸ ἀγαπᾶ.

Τὸν ἴδιο σεβασμὸ τρέφουμε γιὰ τοὺς πελάτες μας. Δὲν θέλουμε ἀπλῶς νὰ τοὺς πωλήσουμε μιὰ μηχανή, ἀλλὰ τοὺς κάνουμε φίλους καὶ συνεργάτες καὶ μετὰ τὴν πείρα μας στὸν τομέα μας νὰ τοὺς βοηθήσουμε. Θὰ σοῦ πῶ γι' αὐτὸ ἕνα παράδειγμα. Μιὰ μεγάλη γαλλικὴ βιομηχανία καλωδίων μᾶς ζήτησε νὰ κατασκευάσουμε γι' αὐτὴν ἑπτὰ μηχανές. "Ὅταν πήγαμε καὶ ἐπισκεφθήκαμε τὸ ἐργοστάσιό τους στὴ Γαλλία εἶδαμε πῶς μὲ μικρὲς ἀλλαγές στὴν παραγωγικὴ ροὴ μπορούσαν ἄριστα νὰ ἐξυπηρετηθοῦν μόνο μὲ πέντε μηχανές. Τοὺς τὸ ὑποδείξαμε παρόλο πού αὐτὸ ἦταν ἀντίθετο στὸ βραχυπρόθεσμο οικονομικὸ συμφέρον τῆς ἐπιχειρήσεώς μας. "Ὅμως ἐμᾶς δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει μόνο τὸ οικονομικὸ στοιχείο τῆς συναλλαγῆς μετὰ τοὺς πελάτες, ἀλλὰ θέλουμε νὰ ἔχουμε σχέση συνεργασίας μαζί τους στὴ βάση τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος καὶ τῆς μεταξύ μας ἐμπιστοσύνης. Θέλουμε οἱ πελάτες μας νὰ εἶναι φίλοι τῆς ἐπιχειρήσεώς μας.

—Βλέπω Γκόρντον, τὸν διακόπτω γελώντας, πὼς ὁ πατέρας σου ἔχει κάνει καλὴ δουλειὰ πάνω στὸν χαρακτήρα καὶ στὶς σκέψεις σου.

—Ἐχεις δίκαιο νὰ τὸ λές αὐτό, κι ἄς τὸ λές γελώντας. Πολλοὶ μοῦ λένε πὼς εἶμαι ἕνα ἄριστο «προϊόν» τοῦ πατέρα μου. Κι ἔχουν ἄρκετὰ δίκιο. Εἶμαι «προϊόν» τοῦ πατέρα μου, ἀφοῦ εἶμαι παιδί του. Ὑστερα σοῦ εἶπα ἤδη πὼς τὸν πατέρα μου τὸν θαυμάζω καὶ τὸν σέβομαι γιὰ τὶς πρωτότυπες καὶ προοδευτικὲς ιδέες του πού ἔχει ἐφαρμόσει καὶ στὴ δουλειὰ του. Κι ἀπ' τὴ μικρὴ μου πείρα στὴ ζωὴ βλέπω πὼς εἶναι σωστές. Ὅμως σὲ θεβαιῶνα πὼς, ὅταν νομίζω πὼς σὲ κάτι ἔχω ἐγὼ δίκιο δὲν ἔχω καμιὰ δυσκολία νὰ τοῦ πῶ τὴ διαφωνία μου καὶ τὴν ἀντίρρηση μου καὶ νὰ ἐπιμείνω. Σ' αὐτὴ τὴν «κόντρα» μαζί του δὲν ξεχνῶ ὅμως ποτὲ πὼς εἶναι πατέρας μου, πὼς ἔχει πολὺ μεγαλύτερη πείρα καὶ στὴ δουλειὰ καὶ στὴ ζωὴ ἀπὸ μένα καὶ πὼς κι αὐτὸς μὲ ἀγαπάει καὶ μὲ σέβεται σὰν προσωπικότητα, ὅπως κι ἐγὼ αὐτόν. Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις πάντα θρῖσκουμε καὶ στὶς «κόντρες» μας τὴ σωστὴ λύση.

—Γκόρντον, δὲν μοῦ εἶπες γιὰ τὴν δική σου οἰκογενειακὴ ζωὴ. Εἶσαι ἕνα νέο παιδί, μεγαλωμένο σὲ μιὰ κοινωνία πού χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν ἠθῶν. Παντρεμένος μὲ μιὰ ἀμερικανίδα, μεγαλωμένη σὲ διαφορετικὲς κοινωνικὲς συνθήκες. Εἶσαι εὐτυχισμένος;

—Χωρὶς δισταγμὸ σοῦ λέω πὼς εἶμαι εὐτυχισμένος. Κι αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς δὲν ἔχουμε δυσκολίες ἢ διαφορετικὲς γνώμες. Ὅμως ὅταν κανεὶς μένει κλεισμένος στὸν ἐγωισμό του καὶ στὴ δική του γνώμη, βλέπει τὸν σύντροφό του γιὰ ἐχθρὸ καὶ ὁ γάμος γίνεται τὸ πιὸ φοβερὸ πεδίο μάχης. Ἄμα ὑπάρχει ἀγάπη καὶ σεβασμὸς γιὰ τὸν σύντροφό σου καὶ εἶσαι διατεθειμένος νὰ ὑποχωρεῖς καὶ σὺ ἔστω χάνοντας πολλές φορές κάτι ἀπὸ τὸ δίκιο σου, τότε θρῖσκεται λύση σ' ἄλλα καὶ διατηρεῖται ἡ ἰσορροπία

καὶ ἡ ἐνότητα καὶ στὸ γάμο. Αὐτὸ προσπαθοῦμε νὰ κάνουμε καὶ οἱ δύο μας καὶ μέχρι τώρα τὰ καταφέρνουμε.

Ἐμείνα κατὰπληκτος ἀπὸ τὴν ἀπάντησή του. Δὲν περιμένα ν' ἀκούσω τόσο ζεστὲς σκέψεις μέσα στὴν ἀπέραντη νύχτα τοῦ παγωμένου βορρᾶ. Τόλημσα τὴν τελευταία μου ἐρώτηση.

—Γκόρντον θὰ σοῦ κάνω μιὰ τελευταία κι ἴσως τὴν πιὸ ἀδιάκριτη ἐρώτηση. Εἶσαι χριστιανός;

—Ἐδῶ στὴ Σουηδία τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὴν ἔννοια «Χριστιανός» εἶναι λίγο μπερδεμένα. Ἄν ἐννοεῖς μ' αὐτό, ἂν πιστεῦω σ' ἕνα ἀνώτερο ὄν, μιὰ ἀνώτερη δύναμη πού δημιούργησε τὸν κόσμο, τότε σοῦ ἀπαντῶ ναί. Δὲν ἀνήκω ὅμως σὲ μιὰ συγκεκριμένη ἐκκλησία, χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ ὑπάρχει κάποιος ἰδιαίτερος λόγος. Ὅμως δὲν ξεκινῶ ποτὲ ἢ σχεδὸν ποτὲ τὴν ἡμέρα μου χωρὶς νὰ διαβάσω κάτι ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Αὐτὸ μοῦ δίδει μιὰ ἐσωτερικὴ ἡρεμία καὶ γαλήνη, μιὰ ἀσφάλεια καί, ἂν θές πιστεψέ το, πολλές φορές αὐτὸ πού διαβάζω μοῦ δίνει ἀπάντηση σὲ κάποιο πρόβλημα πού μὲ ἀπασχολεῖ.

Προσπάθησα νὰ ἐξηγήσω στὸν συνομιλητὴ μου πὼς δὲν ὑπάρχει μόνο ἀνθρώπινη σοφία καὶ πείρα μέσα στὴν Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ κάτι ὑπερανθρώπινο. Εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, τὸ Εὐαγγέλιο - μῆνυμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Γκόρντον παρακολούθησε μ' ἐνδιαφέρον καὶ περίσκεψη.

Ὅταν ἀργὰ τὴ νύχτα τὸν ἀποχαιρετοῦσα στὴν εἴσοδο τοῦ ξενοδοχείου μου κι ἀναπολοῦσα τὴν καθαρὴ του σκέψη, ἔτσι ὅπως ξετυλίχτηκε στὴ συζήτησή μας, κι ἔβλεπα τὸ καθαρὸ του βλέμμα νὰ μὲ κοιτάζει συγκινημένος, εὐχήθηκα δλόψυχα νὰ δοθοῦν οἱ εὐκαιρίες σ' αὐτὸν τὸν νέον ἄνθρωπο νὰ προχωρήσει ἀπὸ τὴν ἀπλὴ πίστη στὸ Θεὸ - Ἄνώτερη Δύναμη καὶ ν' ἀντικρύσει δλόκληρη τὴν ἀλήθεια: Τὸν Χριστὸ προσωπικὸ Σωτήρα καὶ Λυτρωτὴ.

ΝΙΚ. ΓΑΛΕΤΑΣ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΑΣ

Συχνά έρχονται μηνύματα και από το έξωτερικό, που μιλάνε για το μεγαλείο του βυζαντινού μας πολιτισμού. Ένα τέτοιο μήνυμα, είναι και η έκθεση «Από το Βυζάντιο στον Έλ Γκρέκο», που έμφανίσθηκε στο Λονδίνο και θα πάει αργότερα στις Ήνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Πολλά ελληνικά μουσεία και ιδιώτες - συλλέκτες, Μητροπόλεις και Μοναστήρια, προσέφεραν εκθέματα στην ωραία αυτή έκθεση, που τὰ έγκαίνια της στην άγγλική πρωτεύουσα ήταν ένα σημαντικό γεγονός. Ιδιαίτερα όμως πρέπει να επισημάνουμε τις ενδιαφέρουσες διαλέξεις που έγιναν για το Βυζάντιο από Έλληνες και ξένους μελετητές, με έπικεφαλής τους καθηγητές Ν. Χατζηδάκη, Ντ. Μουρίκη, τόν διάσημο βυζαντινολόγο σέρ Στήβεν Ράνσιμαν, τόν καθηγητή R. Browning και άλλους. Όπως επίσης τόν κατάλογο της έκθέσεως, που είχε αξιώσεις επιστημονικού ντοκουμέντου, και είχε ενδιαφέρουσες μελέτες μεγάλων βυζαντινολόγων.

Με αυτή την ευκαιρία, ας τονίσουμε ότι τὰ τελευταία χρόνια, συνέδρια «Βυζαντινολογικά» γίνονται, πολλά έργα εκδίδονται από ξένους μελετητές, Ευρωπαίους και Αμερικανούς, με ποικίλα θέματα γύρω στο Βυζαντινό μας πολιτισμό. Ειδικά έργα και έργα γενικώτερου ενδιαφέροντος, που σε ένα σημείωμα ούτε οί τίτλοι τους μπορεί να αναφερθούν, κατακλύζουν τις ιστορικές βιβλιοθήκες.

Και στη χώρα μας οί βυζαντινές μελέτες προχωρούν και νέοι όρίζοντες ανοίγονται. Όστόσο όμως πολλά πρέπει να γίνουν ακόμα για να γνωρίσει ο λαός μας τόν πλούτο της μεσαι-

ωνικής του ιστορίας και έτσι να έρθει πιο κοντά στις «ρίζες» του Κι' ακόμα κάτι: να φύγουν τελείως οί προκαταλήψεις, που υπήρχαν για το Βυζάντιο. Και να αναστηλωθεί σ' όλη του την αίγλη, σ' όλο του το μεγαλείο, τó ως, πρό έτών, «περιφρονημένο» ή «άγνωστο» Βυζάντιο.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

Γνωστό είναι σε ποιές συνήθως, κινηματογραφικές ταινίες δίνονται τὰ βραβεία στο Φεστιβάλ τών Κανών. Στις ταινίες, που κατακλύζονται από βία, αίμα, και προσφέρουν στις μυριάδες τών θεατών σκάνδαλα και πορνογραφία. Νά όμως και ευχάριστες εξαιρέσεις: Ένα βραβείο που δόθηκε σε μιá ταινία που παρουσιάζει τó ήθικό μεγαλείο μιáς ψυχής που «άγωνίσθηκε για τήν τέλεια άγάπη και για τήν άγάπη της τελειότητας». Πρόκειται για τήν ταινία που βασίσθηκε στην αυτοβιογραφία της Άγίας Θηρεσίας και σκηνοθετήθηκε από τόν Άλαιν Κωβαλιέ.

Άκόμα βραβεύθηκαν δυό ταινίες, σφραγισμένες με θρησκευτική πνοή. Πρόκειται για τις ταινίες: ή «θυσία» του Άντρέι Ταρκόβσκι, και ή «Άποστολή» του Ρόλαν Τζόφρε.

Επίσης στο ιεραποστολικό Ίνστιτούτο της Ίνδίας άπονεμήθηκε τó πρώτο βραβείο του εκεί κινηματογραφικού Φεστιβάλ του 1986. Τó χρυσό μετάλλιο δόθηκε στην ταινία, που έμφανίζει τó κοινωνικό έργο που έπιτελούν οί Χριστιανοί ιεραπόστολοι στις Ίνδίες. Θέμα της είναι μιá μητέρα με άλκοολικό σύζυγο, που σε κάποια άθλια συνουκία μιáς πόλεως άγωνίζεται για να ζήσει τὰ παιδιά της. Έπειδή ή ίδια γυναίκα άναλαμβάνει και τὰ μητρικά και τὰ πατρικά καθήκοντα,

ή ταινία τιλοφορείται «Μητέρα και Πατέρας». "Αν και διαρκεί μόνο 30 λεπτά, είναι ένα μήνυμα αγάπης στο σύγχρονο κόσμο.

Ευχάριστες εξαιρέσεις, που πρέπει να εύχόμαστε να πολλαπλασιάζονται.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ

Το Τσάντ στην 'Αφρική είναι μια χώρα με πολλά προβλήματα. Και η γειτονική Λιβύη του Καντάφι της δημιουργεί συνεχείς πολεμικές προστριβές. 'Ωστόσο και σ' αυτή τη χώρα η 'Αγάπη δίνει ένα παρών. 'Ο πρόεδρος του Τσάντ Hissen Habré είπε πρό καιρού:

«'Ο ρόλος τῶν Χριστιανῶν στὸν τομέα τῆς παιδείας, τῆς υγείας καὶ τῆς ἀγροκαλλιέργειας εἶναι πολὺ σημαντικός. Οἱ ἱεραπόστολοι ἦταν καὶ εἶναι πάντα παρόντες σὲ κάθε δύσκολη στιγμή τῆς ζωῆς τῆς χώρας μας. Σὲ κάθε γωνιά τοῦ Τσάντ βοηθοῦν τοὺς ἀγρότες, διδάσκουν, θεραπεύουν. Πρόκειται γιὰ μιὰ κατ' ἐξοχὴν προσφορὰ θετικὴ καὶ χρήσιμη...».

Πάντα κάθε προσφορὰ αγάπης εἶναι θετικὴ καὶ χρήσιμη!

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ, ΚΑΙ ΤΟΣΟ ΧΡΗΣΙΜΗ, ΙΔΕΑ!

Νὰ καὶ μιὰ ἄλλη ἐκδήλωση προσφορᾶς αγάπης: Στὸ δυτικὸ κόσμο προτάθηκε ἀπὸ ὁμάδες πιστῶν μιὰ πρωτότυπη, καὶ τόσο χρήσιμη, ἰδέα: ζητήθηκε ἐλευθέρη ὑπόσχεση, ἀπὸ ὅσους ἤθελαν, νὰ δεσμευθοῦν μὲ συνέπεια

στὴ στέρηση τοῦ τσιγάρου καὶ τοῦ ἀλκοὸλ κατὰ τὶς ἑβδομάδες τῆς Σαρακοστής.

Πάνω ἀπὸ 100.000 Χριστιανοί, λείει ἢ εἶδηση, ἔλαβαν μέρος σ' αὐτὸν τὸ σωτήριο «διαγωνισμό καὶ ἀγώνα». "Ὅσοι δὲν συνήθιζαν νὰ καπνίζουν ἢ νὰ πίνουν, πήραν τὴν ἀπόφαση νὰ στερηθοῦν κάτι ἄλλο: κάποιος εἶπε ὄχι στὰ γλυκά, ἄλλος ἀπέφυγε... «λουκούλεια γεύματα»...

Τὸ ποσὸ ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὶς μικρὲς αὐτὲς στέρησεις, διατέθηκε γιὰ μεγάλους φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς ἢ γιὰ ἔργα ὑποδομῆς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Τρίτου κόσμου!

«Η ΚΑΤΑ ΒΡΕΤΑΝΟΥΣ ΕΥΤΥΧΙΑ»

"Ὅταν ζητάει τὴν «εὐτυχία» στὰ καθημερινά, στὰ ἀνθρώπινα, στὰ..., κι' ὄχι στὰ εὐγενικά καὶ ἀνώτερα, τότε φθάνει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, σ' αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔδειξε, πρόσφατα, μιὰ σφυγμομέτρηση ποὺ ἔκανε τὸ περιοδικὸ Options στὴ Μεγάλῃ Βρετανία. «'Ὁ ἕνας στοὺς δέκα ποὺ ρωτήθηκαν, ἀπάντησε ὅτι θεωρεῖ τὸ κατοικίδιο ζῶο του πιὸ σημαντικό γιὰ τὴν εὐτυχία του ἀπὸ τὸ ἕτερό του ἥμισυ, ἕνας στοὺς πέντε δήλωσε ὅτι βάζει σὲ κατώτερη μοίρα τὰ παιδιὰ του, ἕνας στοὺς τρεῖς δήλωσε ὅτι προτιμᾶει νὰ χάσει τὴ δουλειὰ του παρά τὸ ζῶο του».

Κι' ἀκόμα κάτι: «Περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μισοὺς ἰδιοκτῆτες ζώων ἀπάντησαν ὅτι προτιμοῦν νὰ μείνουν στὸ σπίτι μὲ τὸν τετράποδο φίλο τους, παρά νὰ βγοῦν ἔξω, παρέα μὲ ἄλλα... δίποδα».

Καὶ μὴ χειρότερα!...

I. Γ. Α.

ΑΚΤΙΝΕΣ



ΚΑΙΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ — 1943

ΜΕ ΣΥΝΕΠΕΙΑΝ
ΚΑΙ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑΝ

Δι' ἔκεινον ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, ἢ ἐξαιρετικὴ πρᾶγματι ὑποδοχή, τῆς ὁποίας ἔτυχε τὸ περασμένον πανηγυρικὸν τεύχος τῶν «Ἀκτίνων» (*) ἀποτελεῖ ἓνα γεγονός ἄξιον ὅλως ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Δὲν πρόκειται περὶ τῆς κυκλοφορίας ἐνὸς συγκεκριμένου περιοδικοῦ — τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἰδέας, ἀκόμη περισσότερο περὶ μιᾶς πεποιθήσεως. Ὡς κήρυξ τῆς πεποιθήσεως αὐτῆς ἐνεφανίσθη καὶ τὸ περιοδικὸν τοῦτο καὶ ὅσοι τὸ ἐδέχθησαν, εἶχαν δεχθῆ προηγουμένως (ἴσως χωρὶς καλὰ-καλὰ καὶ οἱ ἴδιοι νὰ ξέρουσιν) μιᾶν ἐπαφῆν τῆς ψυχῆς των μὲ τὴν πεποιθήσιν αὐτήν. Τὴν πεποιθήσιν ὡς πρὸς τὸν θεμέλιον ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ἡμπορεῖ νὰ ἀνοικοδομηθῆ ὁ πνευματικὸς βίος εἰς τὸν τόπον μας. Καὶ ἀκριθῶς αὐτὴ ἢ ψυχικὴ ἐπαφή, αὐτὴ εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς, καὶ αὐτὴ — αὐτὴ καὶ μόνον — μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράσωμεν ἐδῶ τὴν χαρὰν μας διὰ τὴν ὑποδοχήν, τῆς ὁποίας ἔτυχε τὸ φύλλον.

«Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες!» Ἐκατὸν τόσα χρόνια τώρα οἱ οἰκοδόμοι τοῦ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ ἐδῶ

(*) Πανηγυρικὸν τεύχος τοῦ Μαΐου 1943 τῶν «Ἀκτίνων» ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἐπίδρασιν ποῦ ἤσκησε τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα εἰς τὴν νεοελληνικὴν σκέψιν, τὴν ἐπιστήμην, τὰ γράμματα, τὰς τέχνας.

εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶχαν ἀποδοκίμασει τὸν λίθον αὐτόν, τὴν πέτραν τῆς πίστεως, τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ξενικαὶ ἐπιδράσεις, πρότυπα ξένα ποῦ ἀνετεγράφησαν κακοτέχως καὶ μονοπλεύρως, ἤρχιζαν νὰ σκεπάζουν τὸν πνευματικὸν μας οὐρανὸν καὶ σιγά-σιγά ἐπιστήμονες, λόγιοι, διδάσκαλοι τοῦ γένους, πνευματικοὶ παράγοντες τοῦ τόπου ἤρχισαν νὰ διακηρύττουν δημοσίᾳ τὰς ἀμφιβολίας των, ἢ μᾶλλον, τὴν βεβαιότητά των περὶ τοῦ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι κάτι ξεπερασμένο πλέον, τὸ ὁποῖον, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα συγχρονισμένοι, θὰ τὸ ἀντικαταστήσωμεν μέ... τὸ πολυώνυμον κενόν. Ὁ ὕλισμὸς, εἰς τὴν θεωρίαν κατ' ἀρχὰς ἀλλ' εἰς τὴν πρᾶξιν κατόπιν, μὲ τὴν ἀναπόφευκτον συνέπειαν, εἶχεν ἀρχίσει νὰ γίνεταί κοσμοθεωρία, καὶ τὸ θέαμα ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ σοβάρη παίρνει τὴν χριστιανικὴν πίστιν, νὰ προκαλῆ τὰ μειδιάματα. Δὲν εἶναι δὲ καὶ τόσον περασμένη ἐποχὴ. Ὅλοι μας τὴν ἐνθυμούμεθα, διότι ὅλοι μας τὴν ἐζήσαμεν, καὶ ἴσως καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς εἶχαν κλονισθῆ, ἔστω καὶ μὲ τὴν ἔγνωσαν μιᾶς ἀλγεινῆς ἀπαισιοδοξίας διὰ τὸ ὅς ποῦ θὰ φθάσῃ αὐτὸ τὸ κἀντήμα.

Καὶ ὅμως! Καὶ ὅμως, νὰ ποῦ δὲν ἐδικαιώθη αὐτὴ ἢ ἀπαισιοδοξία, ἢ καλοπροαίρετος ἔστω ἀπαισιοδοξία. Καὶ νὰ ποῦ τώρα ὁ ὕλισμὸς ξεπερασμένος περναίνει νὰ καταλάβῃ εἰς τὰ μουσεῖα τὴν ἑσθίαν τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἐτοιμάσει διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν... Καὶ βλέπομεν παντοῦ, εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ἀλλὰ ἰδίως εἰς ἐκείνας ποῦ ὑποτίθεται ὅτι ἡγούνηται εἰς τὴν μορφωτικὴν προσπάθειαν, νὰ εἶναι πλημμυρισμένοι ἀπὸ ἀνθρώπους ποῦ ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸν τίτλον τοῦ χριστιανοῦ — τὸν τίτλον αὐτόν, ὁ ὁποῖος χθὲς ἀκόμη ἀπεκηρύττετο μὲ δέος καὶ μὲ περιφρόνησιν. Τὰ βλέπομεν ὅλα αὐτὰ καὶ — τί θέλετε; γεμίζομεν ἀπὸ χαρὰν.

Ἀπὸ χαρὰν, ἀλλὰ νὰ ἐξηγήσωμεθα: Ὅχι ἀπὸ χαρὰν, ἢ ὁποῖα ὀφείλεται εἰς αὐταπάτην. Δὲν φρονοῦμεν ὅτι ὅλοι αὐταὶ αἱ ἐκδηλώσεις ὀφείλονται εἰς ἐπίγνωσιν, οὔτε καὶ ὅλοι εἰς εἰλικρίνειαν. Ἀλλὰ πάντως ὅλοι αὐταὶ αἱ ἐκδηλώσεις, ἀκόμη καὶ αἱ χωρὶς ἐπίγνωσιν, ἀκόμη καὶ αἱ χωρὶς εἰ-

λικρίνειαν, και αὶ τυχὸν ὑποκριτικαὶ ἀκόμῃ, μαρτυροῦν και ἀποδεικνύουν ἕνα γεγονός. Τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει ἕνα νέον πνευματικὸν ρεῦμα εἰς τὸν τόπον μας και μάλιστα τέτοιο ρεῦμα, ὥστε νὰ τὸ λαμβάνουν ὕπ' ὄψιν και ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἀφομοιοῦνται ψυχικῶς πρὸς αὐτό. Καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι κανεὶς ὑποκρίνεται, και με αὐτὸ ἀκριβῶς, με τὸ ὅτι ὑποκρίνεται, ἀποδεικνύει ὅτι αἰσθάνεται μίαν δύναμιν, πρὸς τὴν ὁποίαν θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του ἠναγκασμένον, ἔστω και καθ' ὑπόκρισιν, νὰ συμμορφωθῆ.

* * *

Ποῦ νὰ ὀφείλεται αὐτὴ ἡ μεταστροφή; Εἰς τὸ φυσικὸν γῆρας θεωριῶν ἐκ γενετῆς γηρασμένων; Εἰς τὴν πείραν τὴν ὁποίαν ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέκτησεν ἡ ἀνθρωπότης; Εἰς τὴν παρακμὴν τῶν προτύπων τὰ ὁποῖα ἀντεγράφομεν; Εἰς τὸν πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον σοβαρώτερον και τὸν ἔμαθε νὰ σκέπτεται ὑπευθύνως, χωρὶς νὰ παρασύρεται ἀπὸ ἐπιπολαιότητος; Μάταιος, νομίζομεν, κόπος νὰ ἀναζητῆ κανεὶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηγήσεις γεγονότων τοῦ ψυχικοῦ κόσμου πού ξεπερνοῦν τοιαύτας ἐπιδράσεις, χωρὶς θεαίως αὐτὸ νὰ σημαίη ὅτι και αὶ ἐπιδράσεις αὐταὶ δὲν ἔπαιξαν τὸ μέρος των. Ἄντι τοιούτων ἀναζητήσεων, ἂς κυττάξωμεν καλύτερα πῶς θὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ἀνεμπόδιστον πρόοδον τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἀναζωογονήσεως. Καὶ πρὸς τοῦτο ἕνα κυρίως χρειάζεται. Ἡ εἰλικρίνεια, ἡ συνέπεια, με τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὅλοι μας τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα.

Ἐπάρχει, βλέπετε, ὁ φόβος νὰ ψευτίσῃ και μίᾳ τοιαύτῃ μεταστροφῇ. Νὰ λάθῃ και ἐδῶ τὸν λόγον ἡ μῦθα. Νὰ κάνωμεν Χριστιανισμὸν ὅπως κάνομεν πινάκλ. Καὶ νὰ διαβάζωμεν τὸν Παῦλον ὅπως διαβάζομεν Βερλαίν, διὰ νὰ μὴ φανοῦμε ἀσυγχρόνιστοι, ὅπως λίγα χρόνια προηγουμένως ἐκάνομεν ὕλισμὸν, πάλιν διὰ νὰ μὴ φανοῦ-

με ἀσυγχρόνιστοι. Ἀλλὰ ὑπάρχει και ἄλλος κίνδυνος. Ὁ κίνδυνος τῶν συμβιβαστικῶν ἀνακατωμάτων. Νὰ βάλωμεν τὸν Χριστὸν μέσα εἰς τὸ πάνθεον τῶν εἰδώλων μας. Νὰ προσθέσωμεν κάποιον λιβαντὸν εἰς τὸν ὕλισμὸν τῆς πράξεως. Νὰ ὀνομαζώωμεν ἐπὶ τριακόσιες ἐξήντα τόσες ἡμέρες κάθε ἔννοιαν ἠθικῆς και κάθε πίστιν και κάθε νόμον, και κατόπιν μίαν ἡμέραν νὰ πηγαίνωμεν με χρυσὸν και λίβανον και σμύρναν, εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ ἢ με σακρῶν χάος εἰς τὸν Ἑσταυρωμένον. Καὶ νὰ νομίζωμεν ὅτι κάνομεν Χριστιανισμόν, ἐνῶ κάνομεν ἱεροσυλίαν.

Και διὰ νὰ ἀποφύγωμεν αὐτὸν τὸν κίνδυνον —και εἶναι ὑποχρέωσις ἐπιτακτικῆ ἔναντι τοῦ πνευματικοῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους μας νὰ τὸν ἀποφύγωμεν.—πρέπει ἡ εἰλικρίνεια και ἡ συνέπεια νὰ συντροφεύσου ἀδιασπάρτως τὴν μεταστροφήν αὐτήν. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ μαζί με οἰονδήποτε σομιτισμὸν. Τὸν Σταυρὸν ἔχει ὡς σύνθημά του, και δὲν ἠμπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῆ διὰ τὸ χουζούρι, τὴν καλοπέρασιν, και τὴν ἀποκοίμησιν τῆς συνειδήσεώς μας. Καὶ εἶναι πολὺ προτιμότερα ἡ εἰλικρινὴς ἀπιστία ἀπὸ τὴν νοθευμένην πίστιν. Καὶ θὰ εἶναι πολὺ καταστρεπτικώτερον ἐὰν νοθεύσωμεν αὐτὸν τὸν Χριστιανισμόν, παρά ἂν ἐμένωμεν εἰς τὸν ὕλισμὸν τοῦ περασμένου αἰῶνος. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ εὐγενέστερον ἀπὸ τὴν διατήρησιν τῆς ἀγνότητος, τῆς εἰλικρινείας, τῆς συνεπείας εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν καμπήν. Καὶ τὴν παραφυλακὴν αὐτὴν θὰ τὴν ἀναλάβῃ βέβαια κάθε πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ἰδιαιτέρως ὁμως ἡ ἀδιάρθορος χριστιανικὴ νεότης. Εἰς αὐτὴν κυρίως ἔλαχεν ὁ κληρὸς νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν τὴν εἰλικρίνειαν και τὴν συνέπειαν. Καὶ ἔχομεν πλήρη τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτό, ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον θὰ τὴν μακαρίζου και θὰ τὴν εὐγνωμονοῦν αἱ γενεαὶ πού θὰ ἔλθουν κατόπιν!

Ἐπίκαιρα

«Η ΠΙΣΤΙΣ ΩΣ ΒΙΩΜΑ» (*)

Διανύουμε τὸν δέκατο χρόνο ἀπὸ τότε (24-9-1977), πού ὁ πραγματικά ἀλησμόνητος Καθηγητὴς Τσιριντάνης, ἡ μεγάλη ἐκείνη χριστιανικὴ μορφή τῶν νεωτέρων χρόνων, ἔφυγε γιὰ τὴν «μένουσαν πόλιν» καὶ μᾶς ἄφησε νὰ συνεχίζουμε τὸν ἀγῶνα χωρὶς τὴν ἐνίσχυσί τῆς προσωπικῆς παρουσίας του ἀνάμεσά μας.

Διατηρεῖται ὅμως ὀλοζώντανη ἡ πνευματικὴ παρουσία του, ὄχι μόνον χάρι στὰ βιβλία πού εἶχε ἐκδώσει ὅσο ζοῦσε, ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλα, πού ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ ἐκδίδονται ἀπὸ ὀμάδα συνεργατῶν του, ἀποδίδοντας σειρὰ ἀπὸ ὀμιλίες του. Ὁ γενικὸς τίτλος τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι: «Ἡ Πίστις ὡς βίωμα», δείχνει δηλαδὴ ὅτι τὸ θέμα πού ἐξετάζεται εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού πάντοτε, καὶ ιδιαίτερα στοὺς καιροὺς μας, χρειάζεται περισσότερο, δηλαδὴ πῶς ὁ «πολύτιμος μαργαρίτης» τῆς Χριστιανικῆς πίστεώς μας δὲν θὰ «κατακρατῆται ἐν ἀδικία, ἀλλὰ θὰ γίνῃ βίωμα. Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ πού τώρα τελευταῖα ἐκδόθηκε ὁ πέμπτος τόμος της, πραγματοποιεῖται ἐδῶ ἀπὸ μιὰ σπουδαία καὶ πολυτάλαντη προσωπικότητα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, πού συνδυάζει, ὄχι μόνον τὴν ἀπαιτούμενη θεωρητικὴ κατάρτισι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδικόπη προσωπικὴ πεῖρα ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ συγγραφέα, ἀφιερωμένης, μὲ γνήσια αὐτοθυσία στὸν χρι-

στιανικὸν ἀγῶνα. Εἶναι δηλαδὴ φανερό ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα οὐσιαστικὸ βοήθημα γιὰ κάθε ἀγωνιστὴ πιστό — ἄρα πολύτιμο.

✦

Καὶ τώρα, μὲ τὴν ἀφορμὴ τοῦ πρόσφατου αὐτοῦ βιβλίου τοῦ Ἀλέξανδρου Τσιριντάνη, ἄς προστεθῇ ἐδῶ μιὰ παρατήρησι γιὰ τὸν «λόγος ὑπέρεως» πού ἔχουν αὐτὰ τὰ σημειώματα πού δημοσιεύονται ἐδῶ (καὶ ἄλλου, θέβαια), σχετικὰ μὲ βιβλία πού ἀναντίρρητα φέρνουν ὠφέλεια ψυχικὴ στὸν ἀναγνώστη τους. Λόγος ὑπάρξεως πολὺ ἰσχνός, θὰ ἦταν τὸ νὰ τιμηθῇ ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου. Ὁ σπουδαῖος λόγος εἶναι νὰ βοηθηθῇ ἡ ἔκδοσι παρόμοιων βιβλίων (πού σημαίνει ν' ἀγορασθοῦν) καὶ νὰ διαδοθοῦν σ' ἀνθρώπους πού θὰ τὰ διαβάσουν (πού ἀπαιτεῖ καὶ κάποια προσωπικὴ προσπάθεια). Ἀλλὰ καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ εἶναι ἀπαραιτήτο νὰ γίνωνται, ἰδίως σήμερα, ἂν εἴμαστε ἀληθινοὶ Χριστιανοί, γιατί ἡ φροντίδα αὐτὴ ἔχει πᾶρει στὴν ἐποχὴ μας τὴ θέσι τῆς φροντίδας νὰ μὴν πεθάνῃ ὁ διπλανός μας ἀπὸ τὴν πεῖνα! Σήμερα, γιὰ νὰ θρῆ κανεὶς ἀνθρώπους πού κινδυνεύουν νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα, θὰ πρέπει, μᾶλλον, νὰ ταξιδέψῃ πολλὰ χιλιόμετρα, κι' ἔτσι τίποτε σχεδὸν δὲν μᾶς θυμίζει τὸ σχετικὸ χρέος.

Ἀλλὰ τὸ χρέος δὲν ἔπαυσε, ἀλλὰ εἶναι μόνον μορφή, πού τὸ κάνει περισσότερο ἀκόμη θαρὺ καὶ σπουδαῖο: Οἱ διπλανοὶ μας ἀνθρώποι μπορεῖ νὰ μὴν κινδυνεύουν «νὰ πεθάνουν τῆς πεῖνας», κινδυνεύουν ὅμως

(*) Καλὸ εἶναι ὁ ἀναγνώστης νὰ συμβουλευθῇ τὸ εἰδικὸ ἄρθρο τοῦ κ. Β. Σταθάκη στὸ προηγούμενο φύλλο τῶν «Ἀκτίνων».

νά πεθάνουν (καί ἴσως π ο λ λ ο ἰ πε θ α ἴ ν ο υ ν) ἐπειδὴ πεινοῦν γιὰ ψυχικὴ Σωτηρία, πεινοῦν γιὰ Θεό!

Ἰσχύει ἄρα κι' ἐδῶ, καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο, ὁ κ α τ α δ ι κ α σ τ ι κ ὸ ς λ ὸ γ ο ς τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ «ἐπεινάσα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν...».

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΚΑΙ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

Ὁ νεοϊδρυτὸς Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, ἄς ἐλπίσουμε ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ ἄ ν α ψ υ χ ῆ ἀπὸ τὴν «πλύσι ἐγκεφάλου» πού, τόσα χρόνια τώρα, μᾶς κάνουν οἱ ἄθεοι, πολλές φορές καὶ ἀνισόρροποι, «κουλτουριάρηδες» καί, ἀκόμη περισσότερο, οἱ «κουλτουριάρισσες».

Θὰ πῆ ἴσως κανεὶς, «τί τὴν χρειάζεστε τὴν ἀναμυχή, καὶ δὲν κλείνετε, ἀπλούστατα, τὸ ραδιόφωνό σας;» Ἀλλὰ ἡ ἀντίρρηση αὐτὴ εἶναι πολὺ ἀπλή γιὰ νὰ εἶναι σωστή. Πρῶτα-πρῶτα δὲν εἶναι λύσι τὸ ν' ἀγνοῆς ὅ λ ε ς τῖς ἐκδηλώσεις τοῦ διπλανοῦ σου, ἐπειδὴ ξέρεις ὅτι πολλές ἀπ' αὐτὲς θὰ εἶναι τέτοιες ὥστε, ἂν τις προσεγγίσης, γιὰ νὰ τις γνωρίσης, θὰ σὲ ἀναγκάσουν νὰ υποβληθῆς, στὴ συνέχεια, σέ... ἀποθεραπεία, γιὰ νὰ συνέλθης. Πρέπει νὰ θρίσκεσαι κοντὰ στὸν διπλανό σου. Πῶς ἀλλιῶς θὰ μπορέσης νὰ ἐπαινέσης τῖς καλὲς ἐκδηλώσεις του — γιὰ τὴν θὰ ὑπάρχουν καὶ τέτοιες — καὶ ν' ἀντιμετωπίσης τῖς κακές; Ὑστερα, θὰ ξεχάσουμε ὅλους ἐκείνους, ἄρρωστους καὶ λοιπούς, πού δὲν ἔχουν ἄλλον τρόπο ἐπικοινωνίας; Κι' ἀκόμη θὰ ἔπρεπε νὰ ρωτήσουμε καὶ ὅλους ἐκείνους πού, ἀπὸ ἐπαγγελματικούς ἢ παρόμοιους λόγους, εἶναι υποχρεωμένοι νὰ παρακολουθοῦν ὅ,τι θγάζει τὸ «κουτί». Αὐτοὶ μποροῦν νὰ μᾶς κάμουν νὰ καταλάβουμε τί θ ἄ σ α ν ο εἶναι αὐτὴ ἢ περίπου «πλύσι ἐγκεφάλου» πού υποφέρουν. Ἀναμυχῆ λοιπόν.

Ἄλλ' ἀπὸ κοντὰ νὰ θυμηθοῦμε πῶς εἶναι κι' αὐτὴ ἀνθρώπινη, καὶ σὰν τέτοια θὰ ἔχη καὶ τῖς ἐλλείψεις της, καὶ τὰ ἐλαττώματά της. Τὸ κυριώτερο, ὅτι

προορισμὸς της δὲν εἶναι νὰ προσφέρῃ διαλεγμένο τὸ καλὸ μόνο, ἀλλά... νὰ πάσῃ νὰ προσφέρῃ, τῖς περισσότερες φορές, ...διαλεγμένο τὸ κακὸ μόνο. Νὰ ἐκφράξῃ ἐλεύθερα τὸν Κόσμο μας, αὐτὸν ὅπου κι' ἐμεῖς ζοῦμε, καλὸν ἢ κακὸ, ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα. Κι' αὐτὸ μόνο, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καταργεῖ ἕνα ψυχικὸ μας θασσανισμό, ἀποτελεῖ μιὰν ἀληθινὴ π ρ ο σ φ ο ρ ἄ ὑ π η ρ ε σ ῖ α ς. Χρειάζεται, βέβαια, τὰ ἀέρινα αὐτὰ κύματα πού μεταδίδουν, συνέχεια ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο, ὅ,τι μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, ἀκόμη καὶ ὅ,τι... δὲν μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, ν' ἀ π ο κ τ ῆ σ ο υ ν, τ ὸ τ α χ ῦ τ ε ρ ο, καὶ μιὰ γωνίτσα τους πού νὰ μεταδίδῃ (πόσο ὠραῖο καὶ ἀληθινὰ ἀπαραίτητο θὰ ἦταν νὰ γίνεταὶ αὐτὸ ὀ λ ὸ κ λ η ρ ο τ ὸ ε ἰ κ ο σ ι τ ε τ ρ ἄ ω ρ ο!) μ ὄ ν ο π α ρ η γ ο ρ ι ἄ, μ ὄ ν ο ἐ λ π ῖ δ α, μ ὄ ν ο σ τ ῆ ρ ι ξ ι, μ ὄ ν ο Ε ὕ α γ γ ἔ λ ι ο!

Ἄλλ' αὐτὸ ἄς τὸ ἐλπίσουμε, ἀφοῦ μάλιστα τὸ θέμα αὐτὸ θὰ φέρῃ στὴ μέση καὶ δικές μας, τῶν πιστῶν, εὐθύνες...

ΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ Ο ΔΙΩΓΜΟΣ!

Οἱ κακές, γιὰ ὅλο τὸν «πολιτισμένο» κόσμο μας, συνέπειες τοῦ διωγμοῦ, πού ἄρχισε ἐδῶ κι' ἕναν αἰῶνα περίπου, κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οἱ πραγματικὰ τ ρ α γ ι κ ἔ ς αὐτὲς συνέπειες, ὅσο περνάει ὁ καιρὸς, ἀπλώνονται περισσότερο καὶ γίνονται ἔτσι καὶ πιὸ φανερές. Ἀπὸ παντοῦ δὲν ἀκοῦς παρά, δικαιολογημένες, διαμαρτυρίες γιὰ τὴν υποβάθμισι τῆς ἠθικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας! Φυσικά, γιὰ πολὺ εὐνόητους λόγους, αὐτοὶ πού διαμαρτύρονται δὲν τὰ θάζουν καὶ μὲ τὸν ἑαυτό τους, ὅπως, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους, δὲν τὰ θάζουν οὔτε καὶ μὲ τῖς ἐκδηλώσεις ἐκείνες τῆς ἀνηθικότητος — ἀλλὰ γι' αὐτὲς ὅσο δὲν τοὺς θίγουν προσωπικά — πού αὐτοὶ τῖς θεωροῦν «ξεπερασμένες». Δὲν θέλουν ν' ἀντιληφθοῦν τὸ ὀλοφάνερο, ὅτι ἡ ἠθικὴ κατάστασι εἶναι κάτι ἐνιαῖο, σὰν ἕνας ζωντανὸς ὀργανισμὸς, κι' ἔτσι ἅμα τὴν ἀκρωτηριάσης καίρια σ' ὅποιο-

δήποτε κεφάλαιό της — τ ἢ ν ἔ χ α -
σ ε ς. Δὲν σηκώνει τ ο μ ε ῖ ς «ἔ-
ξ α ἰ ρ ε τ έ ο υ ς»!

Ἄντιλαμβάνονται μολοντούτο, ὅτι ἡ
τιμιότητα παραδ. χάρι, ὅσο πάει καὶ πε-
ρισσότερο φυγαδεύεται ἀπὸ τὸν κόσμον
μας, τόσο πολὺ, ὥστε καταντᾶ προβλη-
ματικὴ καὶ ἡ ἀ π λ ῆ δ ι α θ ῖ -
ω σ ι κ ο ν τ ᾶ σ ἔ ἄ λ λ ο υ ς ἄ ν -
θ ρ ῶ π ο υ ς!

Μὴν πῆ κανεὶς ὅτι πάντα ἔτσι ἦταν
οἱ ἄνθρωποι. Γιατὶ δ ἔ ν ῆ τ α ν
σ τ ὸ ν ἴ δ ι ο θ α θ μ ὀ, ἐκεῖ πού ἡ
χριστιανικὴ πίστι δὲν ἀποτελοῦσε ἄ ν -
τ ι κ ε ῖ μ ε ν ο δ ι ω γ μ ο ῦ. Ὅταν
καὶ ὅπου συμβαίνει αὐτὸ τὸ τελευταῖο,
νὰ διώκεται δηλαδὴ τὸ μοναδικὸ φάρ-
μακο κατὰ τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ ψυ-
χικοῦ, ἔ κ φ υ λ ῖ σ μ ο ῦ τοῦ ἀνθρώ-
που, ἐκεῖ, τὴν κοινωνία αὐτή, πρέπει νὰ
τὴν θλέπη κανεὶς καὶ νὰ τ ἢ ν φ ο -
β ᾶ τ α ἰ! Κι' ἂν χρειάζεται ἓνα χτυ-
πητὸ παράδειγμα, μᾶς τό ὄωσε, τώρα
τελευταία καὶ στὸν τόπο μας, ἐκείνη
ἡ τρομερὴ περίπτωσι πού, τόσο χα-
ρακτηριστικά, τὴν ὠνόμασαν «έ τ α ἰ -
ρ ε ῖ α δολοφόνων». Συμμορίες δολο-
φόνων, δυστυχῶς, κάθε ἄλλο παρὰ ἔ-
λειψαν ἀπὸ τὸν πλανήτη μας. Ἄλλὰ
αὐτὴ ἡ τελευταία περίπτωσι ἔχει
ἓνα ἄλλο, ἀκόμη περισσότερο ἀποτρό-
παιο, χαρακτηριστικὸ, πού ἔκαμε «νὰ
σηκωθοῦν οἱ τρίχες μας», ὄλων: Οἱ ἄλ-
λεπάλληλες — καὶ τόσο εὐκολες! —
δολοφονίες ἀνθρώπων ὑπάρξεων ἀπο-
τελοῦσαν, στὴν περίπτωσι αὐτή, μέρος
μᾶς ἔ π ι χ ε ἰ ρ ῆ σ ε ω ς, πού εἶναι
ζήτημα ἂν οἱ πρωτεργάτες τῆς ἔνοιωσαν
ποτέ κάποιο δισταγμὸ γιὰ τὴ λ ε π τ ο -
μ ἔ ρ ε ῖ α αὐτῆ τῆς τόσο ἀπαίσιας
...ἐμπορικῆς δραστηριότητάς τους, νὰ
διακόψουν δηλαδὴ, μ' ἓνα ἐλαχιστόλε-
πτο σφίξιμο τοῦ λαίμου, τὴν ἀναπνοὴ
κάποιων ἀνθρώπων!

Εἶναι φανερό, ἄρα: Φθάσαμε σὲ κά-
ποιο τελευταῖο στάδιο. Τώρα πιά θλέ-
πουν ὄλοι (ὅσοι τουλάχιστον ἔχουν μά-
τια) ὅτι μὲ τὸ ποιοτικὸ χρῶμα πού δώ-
σαμε στὴ διαθίωσι μέσα στὶς κοινωνίες
μας, κανεὶς δὲν ξέρει ἄ π ὀ π ο ἰ ὶ ν

ν ᾶ φ υ λ α χ τ ῆ καὶ πού νὰ πάη νὰ
κρυφτῆ γιὰ νὰ γλυτώσῃ!

ΜΟΝΑΔΙΚΗ «ΛΥΔΙΑ ΛΙΘΟΣ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΘΙΚΟΤΗΤΑ

Ἡ ἠθικὴ ἐκφύλισι πού δέρνει τὶς κοι-
νωνίες μας εἶναι ὅμως πολὺ διδακτικὴ —
καὶ γι' αὐτὸ καὶ μόνο ἀξίζει νὰ ἐξετά-
ζεται. Πρῶτα-πρῶτα, μόνη τῆς δίνει
μιά πολὺ χαρακτηριστικὴ, ὅσο καὶ θα-
ρυσήμαντη, ἀπάντησι στὸ ἀγωνιώδες ἐ-
ρώτημα «πῶς νὰ προφυλαχθῶ, πῶς ν'
ἀναγνωρίσω, μέσα σὲ τόση πλημμύρα
ἀπάτης, τοὺς λίγους ἔστω τίμιους, πού
θ' ἀπαρτίσουν «τὸν κύκλο μου», ἀπαραί-
τητον, ἀφοῦ, βέβαια, δὲν μπορῶ νὰ πάω
νὰ ζήσω στὴν ἐρημιά;»

Ἴσως θὰ ἔχετε θρῆ κι' ἄλλες ἀπαν-
τήσεις στὸ ἐρώτημα αὐτό, γιὰ κάποια
«λυδία λίθο» πού, κατὰ τὴ γνώμη σας,
μπορεῖ νὰ ξεχωρίζῃ τὸ ἠθικὸ χρυσάφι
ἀπὸ διάφορες, ἀπατηλές, γυαλιστερές,
προσιμίζεις τῶν πιὸ «ἀγενῶν» μετάλλων.
Κρατῆστε τες αὐτές τὶς μεθόδους, μὲ
τὴν εὐχή μας νὰ μὴ γελαστήτε, γιατί
ἡ πτῶσι τοῦ οἰκοδομήματος πού θὰ χτί-
σετε, μὲ τὴν ἐγγύησί τους, θὰ εἶναι,
στὴν περίπτωσι αὐτή, «μεγάλῃ». Ἄλλὰ,
τὰ ἴδια τὰ πράγματα στα πιά, σὰς φωνάζουν
ὅτι μονάχα μᾶς ὀσα τὴ μάνδρα τοῦ Χρι-
στιανισμοῦ, τῆς Ὁρθοδοξίας μας, θὰ
θρῆτε αὐτὸ πού ζητᾶτε!

Ξέρω ὑπάρχουν πολλοὶ πού «τοὺς
πιάνει ἀλλεργία», ὅταν ἀκοῦνε γιὰ
«θρησκευτικούς»! Καλά, καλά, συμ-
μαζέψτε γιὰ λίγο τὸ «μένος»
σας — θὰ τοὺς παρακαλέσουμε — καὶ
ἡρεμήστε, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ συζη-
τήσουμε. Στὸ κάτω τῆς γραφῆς δὲν
πρόκειται νὰ δώσετε ἢ ὄχι κάποιο
«βραβεῖο ἀρετῆς» στοὺς «θρησκευτι-
κούς» (πού οἱ ἴδιοι ἄλλωστε δὲν τὸ διεκ-
δικοῦν), ἀλλὰ γιὰ ἓνα π ο λ ῶ π ρ α -
κ τ ι κ ὸ ζ ῆ τ η μ α, π ο ὐ σ ᾶ ς
ἔ ν δ ι α φ ἔ ρ ε ἰ κ α ἰ ὕ λ ι κ ᾶ
ἄ κ ὀ μ η: «Ποῦ νὰ δώσετε τὴν ἐμπι-
στοσύνη σας»! Σκεφθῆτε λοιπὸν μ ἡ -
π ω ς ἡ ἰ δ ῆ α σας αὐτὴ γιὰ τοὺς «θρη-
σκευτικούς» δὲν εἶναι παρὰ μιά προκα-
τάληψι, πού θὰ... σὰς στείλῃ ἀναυλα

στά νύχια τῶν ἀπατεῶνων! Ἔχετε μεγάλο σύμφερον νὰ κρίνετε σωστά κι' ἀπροκατάληπτα. Ἐρευνήστε λοιπὸν ποιῆς συγκεκριμένες καὶ ἀποδειγμένες περιπτώσεις στηρίζουν τὴν ἀντίληψί σας αὐτή. Ἀπὸ πείρα εἶναι βέβαιο ὅτι δὲν θὰ μπορέσετε νὰ συγκεντρώσετε παρὰ ἀριθμητικὰ ἀσήμαντες περιπτώσεις, πού, λογικὰ, δὲν μποροῦν νὰ στηρίξουν μιὰ τόσο πλατειὰ ἀποψη ὅπως ἡ δική σας. Ὑστερα, ἂν ἐξετάσετε καὶ ποιοτικὰ τὶς περιπτώσεις αὐτὲς πού ξέρετε, εἶναι πάλι βέβαιο, ἀπὸ πείρα, ὅτι θὰ πρόκειται γιὰ παραστρατήματα πού πρέπει, βέβαια, ν' ἀποδοκιμασθοῦν, ἀλλὰ γιὰ τὰ ὁποῖα «δὲν... χαλάει ὁ κόσμος».

Μιὰ μόνο, ἀκόμη ἀντίρρηση, πρέπει νὰ ἐξετασθῆ: Ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι πού ὑποκρίνονται τὸν «θηρσκευτικόν», χωρὶς νὰ εἶναι στὴν πραγματικότητα. Ἡ ἀπάντησι εἶναι ὅτι, πρῶτο, ἡ ψεύτικη ἐμφάνισι, στὴν περίπτωσι αὐτή, πρέπει νὰ ἴναι τόσο καθολικὴ, ὥστε εἶναι ἀπὸ τὰ πράγματα βέβαιο, (ἔστω, πολὺ πιθανόν) πὼς κάποιος, σὲ κάποιον σημεῖο, θ' ἀφίνη νὰ φανῆ ἡ ψευτιά της! Καί, δεύτερο, ὅτι στὴν ἐποχὴ μας πολὺ λίγοι θ' ἀντέχου ν... νὰ τὴ φορέσουν τὴν ψεύτικη αὐτὴ ἐμφάνισι.

Ἄλλὰ κι' ἂν κάποιος ἔχη ἀντίρρηση γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω, αὐτὰ γράφτηκαν γιὰ ἓνα παραπέρα (ἀναντίρρητο αὐτό, ἐλπίζουμε) συμπέρασμα. Ὅτι ἂν θέλουμε νὰ πάψη ἡ ἠθικὴ ἐκφύλισι στὶς κοινωνίες μας, ἀνάγκη πᾶσα νὰ καταργηθῆ ὁ διωγμὸς τῆς Χριστιανικῆς Ἐλπίδας καὶ νὰ καταφύγουμε ὅλοι κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη της! Οἱ ἀποδείξεις πού ὀδηγοῦν σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἔρχονται, καὶ θὰ ἔρχονται, σωρηδόν — ἀλλὰ, δυστυχῶς, κοστίζου ν, τὶς πληρώνουμε ἀκριβὰ. Ὅσο λοιπὸν γρηγορώτερα πεισθοῦμε, τόσο τὸ καλύτερο γιὰ ὅλους μας!

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΑΣΟΦΑ ΑΥΤΙΑ...

Καὶ δυὸ ἀκόμη ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες διαμαρτυρίες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γιὰ τὴν ἐπιχειρούμενη ὑποδούλωσι τῆς Ὁρθόδοξης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μας «στὸ Κράτος».

Ἡ μιὰ διαμαρτυρία εἶναι τὸ «Ψήφισμα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου πού ὠργάνωσε τὸν φετεινὸ Μάιο ἡ γνωστότατη «Ἑλληνικὴ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐταιρεία», μὲ σκοπὸ τὴ μελέτη τῆς «Ἑλληνικῆς Παιδείας σήμερον». Τὸ ψήφισμα εἶναι, φυσικὰ, «ἐμπεριστατωμένο» καὶ ἀναφέρεται, μὲ τρόπο γενναῖο καὶ πειστικόν, σὲ ὅλα τὰ ἐθνικὰ θέματα πού κινδυνεύουν νὰ ὀδηγήσουν τὸ Ἔθνος μας «κατὰ κρημνῶν».

Τὴν ἄλλη διαμαρτυρία («ἐκκλησι» χαρακτηρίζεται, καὶ εἶναι) τὴν διαβάσαμε σὲ ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα. Μὲ αὐτὴν 263 Καθηγητὲς τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς χώρας ἀπευθύνουν θερμότητα ἐκκλησι πρὸς τὴν Κυβέρνησι νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἀλλοίωσι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς χώρας. Ἐλπίζουμε, γράφουν οἱ Ἀνώτατοι Ἐκπαιδευτικοὶ μας, ὅτι ἡ Κυβέρνησι θὰ ἐπανεκτιμῶσῃ τὸ θέμα καὶ τελικῶς δὲν θὰ ἔθιγε τὶς προστατευόμενες ἀπὸ τὸ Σύνταγμα δογματικὲς καὶ κανονικὲς ἀρχὲς τῆς Ὁρθόδοξίας. Ἡ διάψευσι αὐτῆς τῆς προσδοκίας μᾶς ἀναγκάζει ὡς υπεύθυνους λειτουργοὺς τῆς ἐπιστήμης καὶ ὀρθοδόξους νὰ ἀρθρώσουμε λόγον καὶ νὰ ζητήσουμε τὴν ἄμεση ἀποθεμελίωσι τῶν δρομολογημένων βραχυπρόθεσμων καὶ μακροπρόθεσμων δεινῶν γιὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Σοφὰ πραγματικά, λόγια. Καὶ χρειάζονται ν' ἀκούγονται πολλὲς φορές καὶ μὲ δύναμι, ὥστε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ν' ἀκουστοῦν κι' ἀπὸ τὰ ἄσοφα αὐτιά...

Π. ΚΛΩΝΑΡΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΤΟ 13ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Ἄφορμῇ, γενικά, τῆς σημερινῆς ἐπιστολῆς μου εἶναι τὸ φετεινὸ 13ο Ἑτήσιο Πανελληνίου Ἱατρικοῦ Συνέδριου, ποῦ ἔγινε στὴν Ἀθήνα τὸ Μάιο ποῦ μᾶς πέρασε καὶ ποῦ εἶναι πάντα, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἓνα ἐπιστημονικὸ «ἀκρόαμα» καὶ «θέαμα» πολὺ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου. Εἶναι τὸ Συνέδριο ποῦ παρουσιάζει κάποια ἰδιαιτερότητα, σὲ σχέση μετὰ τὰ πανελλήνια συνέδρια τῶν εἰδικῶν ἱατρικῶν ἐταιρειῶν, ἐπειδὴ, μέσα σ' αὐτό, ἔχουμε μιά συνάντηση καὶ ἐπικοινωνία τῶν γιαιτρῶν διαφόρων εἰδικοτήτων καὶ πνευματικῶν ἐνασχολήσεων.

Σὲ χρονικὸ διάστημα 4-5 ἡμερῶν, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ θράδυ, μὲ ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις, διαλέξεις, συζητήσεις στρογγύλης τραπέζης, ἐφαρμοσμένα κλινικὰ φροντιστήρια καὶ τὰ πολὺ ὠραία ἐπιστημονικὰ ἐκθέματα (posters) ἐμφανίζεται τὸ ἐπίπεδο τῆς ἱατρικῆς ἔρευνας καὶ ἐκπαίδευσως στὸν τόπο μας, καθὼς καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἱατρικῆς κοινότητος γιὰ μιά «ὑπεύθυνη ἀγωγή ὑγείας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου». Κάθε χρόνο καὶ... καλύτερα διαφαίνεται ἡ ἀνάγκη σαφοῦς ἐπιγνώσεως ὅλων μας γιὰ τὸ «συνεργατικὸ» μοντέλο γιαιτροῦ - ἀρρώστου.

Πιὸ συγκεκριμένα ὅμως, ἀφορμῇ τῆς ἐπιστολῆς μου εἶναι ἡ ἐναρκτήρια διάλεξη τοῦ Ἑλληνος καθηγητοῦ τῆς Βιοχημείας, στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Harvard, κ. Χάρη Ἀντωνιάδη, μὲ θέμα: «Ὀγκογονίδια, αὐξητικοὶ παράγοντες καὶ νεοπλασματικὴ μεταμόρφωση». Ἡ ὁμιλία τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀντωνιάδη χαρακτηρίστηκε, ἀπὸ τὸν πρόεδρο τοῦ Συνεδρίου, ὡς «ἡ κορυφαία ἔκφραση προσπάθειας μετάδοσης συγχρόνων γνώσεων ἀπὸ τὸ θῆμα τοῦ Συνεδρίου».

Ἀκούσαμε ἀπὸ τὸν κ. Ἀντωνιάδη, ποῦ

θρίσκονται, σήμερα, οἱ γνώσεις μας πάνω σὲ αἰτιολογικὸς παράγοντες γιὰ κακοήθεις νεοπλασματικὲς μετατροπὲς ὄρισμένων ἀνθρωπίνων κυττάρων καὶ ὅτι εἴμαστε πολὺ κοντὰ στὴν πρακτικὴ - θεραπευτικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ κακοῦ. Χρειάζεται βέβαια, ἐπίμονη προσπάθεια τῶν ἐπιστημόνων, μαζί δὲ κόπος καὶ χρόνος πολὺς. Ἀλλὰ «ἡ πρόοδος γιὰ τὴν νίκη τοῦ καρκίνου θὰ προχωρήσει καὶ θὰ θριαμβεύσει». Σὲ ὅλους τοὺς συνέδρους ἔκανε μεγάλη αἰσθησιὰ ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἐρευνητικὴ ἱκανότητι τοῦ κ. Ἀντωνιάδη, τοῦ ὁποῖου εἶναι «βαρυσήμαντη ἡ προσωπικὴ συμβολὴ πάνω στὸ θέμα».

Ἐξ ἴσου, ὅμως, μεγάλη ἐντύπωση ἄφησε καὶ τὸ κλείσιμο τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Ἀντωνιάδη. Ἐνας ἐπίλογος ποῦ ἀπεκάλυψε τὸν μεγάλο ἐρευνητὴ ἐπιστήμονα συνάμα καὶ μεγάλο πνευματικὸ ἄνδρα. Καταγράφω, ἀποσπασματικά, μερικὰ σπουδαία σημεῖα: «Πολὺ φοβοῦμαι πὼς χάνουμε τὴ μάχη τῆς ψυχοπνευματικῆς ἀνυμώσεως τοῦ ἀνθρώπου... Ἐμεῖς οἱ Ἑλληνες διαθέτουμε τὴν πολυτιμότερη πνευματικὴ κληρονομιά... Εἶναι καιρὸς, ὅλοι μας, νὰ διαφυλάξουμε καὶ νὰ διδαχθοῦμε ἀπὸ τὴ θαρύτιμη κληρονομιά μας. Ἡ ἐπόμενη μεγάλη ἀνακάλυψη πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος».

Ἀναφερόμενος καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς λαογραφίας κ. Δημ. Λουκάτος, πάνω στίς σκέψεις αὐτές, στὴν ὁμιλία του (ἐπίσημη διάλεξη λήξεως τοῦ Συνεδρίου) πολὺ σοφὰ τόνισε: «Ἡ γνώσις τῆς παραδόσεως στηρίζει ἀνθρωπινότερα τὴν ἔρευνα».

.....

Ἔτσι αἰσθάνονται, ἔτσι ζοῦν, ἔτσι ἐργάζονται καὶ ἐκφράζονται οἱ γνήσιοι ἐπιστήμονες - ἐρευνητές, ποῦ ἀναδεικνύονται εὐεργέτες τῆς ἀνθρωπότητος καὶ δημιουργοὶ τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ τῆς.

Μὲ ἐξαιρετικὴ τιμὴ
καὶ πολλὴν ἀγάπην

ΜΙΧ. Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ

«**ΑΚΤΙΝΕΣ**». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἱδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἑνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρότση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξων: Γεώργιος Δ. Ἱατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Δ. Σταματόπουλος, Ἱπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους δεχ. 40. Ἑτησίᾳ συνδρομῇ, ἐσωτερικοῦ δεχ. 400, ἐξωτερικοῦ δολ. 10. Ἡ διευθύνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύσῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα, δημοσιεύόμενα, ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ ἐιβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως: Ἀθήναι, Ἰούλιος - Αὐγουστος - Σεπτέμβριος 1987

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υ Π Ο
Α Ρ. Α. Α Σ Π Ι Ω Τ Η
ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

Περιλαμβάνει σε 6' έκδοση τις μελέτες:

- 1) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
- 2) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ
- 3) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Πωλείται σε όλα τα βιβλιοπωλεία του Κέντρου και των Έπαρχιών.
Κεντρική διάθεση τών τόμων και παραγγελίαι: Γραφεία Περιοδικού
«Ακτίνες», Καρύτση 14 — 105 61 Άθήναι, — τηλ. 32 35 023.

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

*Κατάλογος τῶν βιβλίων πού ὑπάρχουν σήμερα στή γραφεῖα
τῶν «'Ακτίνων»*

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α' 300	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ (Β' έκδοσις) 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β' 300	ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Α' 300	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Β' 300	ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ 200
Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 700	Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ 200
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιά ἀγόρια ἀπό 16 ἐτῶν καί ἄνω) 500	ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ 200
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιά κορίτσια ἀπό 16 ἐτῶν καί ἄνω) 500	ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 200
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ 100	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ 200
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 200	ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ 200
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΑΡΜΟΝΙΑ 350	Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 250
	ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ Τόμος Α'. 800

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν «'Ακτίνων» πού ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν βιβλία ἀπό τὸν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν στὸ τηλέφωνο τῶν «'Ακτίνων» 32 35 023
